

B en W advies

Voorstel van
Dewi Klijnsmit
Afdeling
E&MO
Mede accordering

Portefeuillehouder
Ankie van Tatenhove
Registratienummer
BW1600511
B&W Datum
15 november 2016
n.a.v. ingekomen stuk nr.

Geheim
Nee

Onderwerp:
Raadsbrief stappen rubbergranulaat en beantwoording Raadsvragen ingediend op 24 oktober 2016

Vervolgactiviteiten:

Naar Commissie: Nee
Naar Gemeenteraad: Ja, verzending van brief U16.14448
Naar Ondernemingsraad: Nee

B&W-vergadering: 15 november 2016 Conform voorstel besloten

Besloten is:

1. De gemeenteraad te informeren door middel van de brief U16.14448.
2. Akkoord te gaan met de brief U16.14665 ter beantwoording van de vragen van raadslid Van der Stad.

Samenvatting

Op 24 oktober 2016 heeft raadslid Ronald van der Stad (D66) conform artikel 37 van het Reglement van Orde gemeenteraad Lansingerland schriftelijke vragen ingediend. Deze vragen hebben betrekking op de met rubbergranulaat ingestrooide voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland. Daarnaast heeft de portefeuillehouder toegezegd om de raad met een brief te informeren over de stappen die wij zetten rondom de kunstgrasvelden en rubbergranulaat. In deze brief lichten wij de huidige status van de velden toe. Daarnaast beschrijven wij de verschillende scenario's die de gemeente heeft uitgewerkt om actie te ondernemen zodra het Rijk meer informatie verstrekt over het rubbergranulaat.

Beoogd maatschappelijk effect

Met deze brief aan de gemeenteraad willen wij de vragen beantwoorden die zijn ontstaan door de maatschappelijke onrust in de gemeente. Door transparant te zijn, willen wij deze onrust zoveel mogelijk weg nemen.

Argumenten

1.1 Dit onderwerp zorgt voor onrust onder inwoners van de gemeente.

Op woensdag 5 oktober 2016 zond Zembla de uitzending 'Gevaarlijk spel' uit. Hierin bespraken zij de mogelijke gezondheidsrisico's van voetbalkunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat. In reactie hierop heeft het Rijk besloten een nieuw onderzoek te laten uitvoeren naar de schadelijkheid van het rubbergranulaat. In afwachting van de uitkomsten van dit nieuwe onderzoek volgt de gemeente de

aanbeveling van het RIVM en KNVB en laten wij - in overleg met de voetbalverenigingen - doorspelen op onze kunstgrasvelden. Naar aanleiding van deze informatie hebben de gemeente en de voetbalverenigingen veel vragen gekregen van bezorgde inwoners over het rubbergranulaat.

1.2 We beschrijven aan de raad welke stappen wij tot nu toe hebben ondernomen om mogelijke onrust weg te nemen.

De gemeente en de voetbalverenigingen zorgen voor een goede afstemming en eenduidige communicatie naar buiten, naar inwoners en leden. Daarnaast laten wij een chemisch onderzoek uitvoeren om te bepalen wat er exact op onze velden ligt. Ook laten wij, mede op verzoek van de voetbalverenigingen, een extern juridisch advies opstellen met de vraag of gemeente en voetbalverenigingen aansprakelijk zijn voor eventuele gezondheidsschade.

1.3 We geven uitleg over de toekomstscenario's.

In voorbereiding op de resultaten van het onderzoek van het Rijk en de EU heeft de gemeente Lansingerland een aantal scenario's voorbereid. In deze scenario's beschrijven wij hoe te handelen bij verschillende uitkomsten.

- Scenario 1: Rubbergranulaat blijkt niet schadelijk;
- Scenario 2: Rubbergranulaat is in alle gevallen schadelijk;
- Scenario 3: Rubbergranulaat is alleen schadelijk in bepaalde gevallen;
- Scenario 4: Het RIVM en ECHA doen geen heldere en eenduidige aanbeveling.

In de brief lichten wij deze scenario's verder toe.

2.1 De raads vragen conform artikel 37 van het Reglement van Orde gemeenteraad Lansingerland worden met een aparte brief beantwoord.

Zie brief U16.14665 ter beantwoording van de vragen.

Kanttekeningen

1.1 Op dit moment is er nog onvoldoende informatie om voldoende zekerheid te geven over alle scenario's.

Dit onderwerp speelt landelijk, wij zijn niet de enige gemeente die hier mee te maken heeft. Wij houden de nieuwe onderzoeken en de landelijke ontwikkelingen daarom nauwlettend in de gaten. Ook is onzeker wat de marktprijzen voor andere soorten kunstgrasvelden gaan doen, wanneer in heel het land de vraag toeneemt om vele velden tegelijkertijd te vervangen. In elk geval moeten we daar rekening mee houden.

Duurzaamheid

De nieuwe onderzoeken en landelijke ontwikkelingen worden ook vanuit duurzaamheid bekeken, dit naast de gezondheidsaspecten van voetballers. Bij het aanleggen van eventuele nieuwe velden/alternatieven voor het rubbergranulaat wordt rekening gehouden met de duurzaamheid van de materialen. Onderzoeken moeten nog uitwijzen welke materialen hiervoor het best geschikt zijn. Mede hierdoor is er nog geen keuze voor een alternatief gemaakt.

(Extern) draagvlak

De afdeling Beheer en Onderhoud is betrokken bij de kunstgrasvelden vanwege hun specialistische technische kennis van de kunstgrasvelden. Beheer en Onderhoud wordt daarbij ondersteund door Bureau Bas (B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen) over de kosten van het vervangen/aanleggen van alternatieven. Uiteraard worden de vier voetbalverenigingen (BVCB, TOGB, CVV Berkel, Soccer Boys), waar de kunstgrasvelden liggen, ook nauw betrokken bij de stappen die wij nemen en informeren wij elkaar bij eventuele ontwikkelingen (op lokaal niveau).

Aanpak/ uitvoering

- We versturen brief U16.14448 aan de gemeenteraad.
- raadslid van der Stad wordt via de brief geïnformeerd. We plaatsen de brief eveneens op het RIS.

We blijven bij nieuwe relevante ontwikkelingen in overleg gaan met de voetbalverenigingen. In deze overleggen wordt besproken waar we staan, waar we tegenaan lopen en waar we elkaar kunnen helpen. Daarnaast worden de landelijke veranderingen/ontwikkelingen besproken en bekeken of we hierop in kunnen spelen. Afhankelijk van de resultaten uit de lopende onderzoeken zullen wij gepaste maatregelen nemen.

Communicatie

De voetbalverenigingen en de gemeente proberen zoveel mogelijk vanuit één lijn te communiceren. De afdeling communicatie helpt ons hierbij door updates van de kunstgrasvelden en rubbergranulaat op de website van de gemeente te plaatsen. Ook de vier voetbalverenigingen plaatsen deze tekst op hun websites. Deze updates zijn bedoeld voor de communicatie naar de leden/inwoners.

Burgerparticipatie

Niet van toepassing.

Evaluatie en verantwoording

We informeren de portefeuillehouder Sport in het pho.

Juridische aspecten

Artikel 37 RvO.

De gemeente Lansingerland heeft een drietal juridische vragen met betrekking tot de aansprakelijkheid van de gemeente en sportvereniging uitgezet bij een extern adviesbureau.

Mocht uit nieuw onderzoek van het RIVM blijken dat sporten op rubbergranulaat risico's oplevert voor de gezondheid.

- Is de gemeente in dat geval (mede)aansprakelijk voor de gezondheidsschade die is ontstaan door het tot nu toe spelen op deze velden?
- Zijn sportverenigingen die hun leden laten sporten op deze velden in dat geval (mede)aansprakelijk voor de gezondheidsschade die is ontstaan door het tot nu toe spelen op deze velden?

Het RIVM concludeert dat er aan het voetballen op rubbergranulaat geen gezondheidsrisico zijn verbonden. Echter er is op dit moment informatie in het publieke domein op basis waarvan het onderzoek waarop het RIVM deze conclusie baseert in twijfel kan worden getrokken. Het RIVM heeft aangekondigd voor het einde van het jaar de resultaten van een nieuw onderzoek naar de schadelijkheid van het spelen op rubber granulaat te presenteren.

- Als de gemeente blijft toestaan dat er gesport wordt op de velden totdat er een nieuw onderzoek is afgerond. Is de gemeente dan (mede)aansprakelijk voor gezondheidsschade als er in de toekomst blijkt dat het spelen op deze velden toch gezondheidsrisico's met zich meebrengt?
- Zijn de sportverenigingen die hun leden laten sporten op deze velden (mede)aansprakelijk voor gezondheidsschade als er in de toekomst blijkt dat het spelen op deze velden toch gezondheidsrisico's met zich meebrengt?

Mocht uit nieuw onderzoek blijken dat sporten op rubbergranulaat toch een risico vormt voor de gezondheid dan zal de gemeente Lansingerland actie moeten nemen.

- In hoeverre kan de oorspronkelijke aannemer/leverancier van het kunstgrasveld, in dit geval, aansprakelijk worden gesteld voor de meer kosten om de velden weer veilig te maken?
- In hoeverre kan de oorspronkelijke aannemer/leverancier van het kunstgrasveld, in dit geval, aansprakelijk worden gesteld voor eventuele gezondheidsschade?

Kosten, baten en dekking

Of er financiële gevolgen zijn, is op dit moment nog niet bekend. In de raadsbrief worden de potentiële financiële gevolgen van de verschillende scenario's wel in beeld gebracht.

Bijlage (voor besluitvorming B&W):

- Brief aan de gemeenteraad (U16.14448)
- Brief ter beantwoording van de vragen van Ronald van der Stad (U16.14665)

De leden van de gemeenteraad

Afdeling
**Economische &
Maatschappelijke Ontwikkeling**
Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Dewi Klijnsmit
Telefoon
14 010
E-mail
info@lansingerland.nl
Fax
(010) 800 40 01

Verzenddatum 16 november 2016
Ons kenmerk U16.14448

Onderwerp **Kunstgrasvelden en rubbergranulaat**

Geachte raadsleden,

Op woensdag 5 oktober 2016 zond Zembla de uitzending 'Gevaarlijk spel' uit. Hierin bespraken zij eventuele gezondheidsrisico's van voetbalkunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat. Deze uitzending heeft behoorlijk veel vragen opgeroepen bij voetbalverenigingen en de samenleving. Daarom informeren wij u via deze brief over de situatie in de gemeente en de stappen die de gemeente naar aanleiding van de uitzending en vragen heeft genomen.

Situatie schets

In Nederland liggen ruim 1800 voetbalkunstgrasvelden waarvan meer dan 90% is ingestrooid met rubbergranulaat. Het overgrote deel van de velden is/wordt door gemeenten aangelegd. Alle gemeenten en voetbalverenigingen in Nederland die beschikken over kunstgrasvelden met rubbergranulaat hebben met deze kwestie te maken. Er is op dit moment geen reden om te veronderstellen dat de situatie in Lansingerland meer risico met zich meebrengt dan in de rest van Nederland.

Rubbergranulaat is fijngemalen rubber dat veelal wordt gemaakt van oude rubberproducten zoals autobanden. Volgens experts uit de uitzending bevat dit rubbergranulaat giftige stoffen, waaronder zogenaamde polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAKs). PAKs is een verzameling van verschillende stoffen waarvan er een aantal bij bepaalde blootstelling of inname aantoonbaar kankerverwekkend is.

In 2006 heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) al onderzoek gedaan naar het rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid. De conclusie van dit onderzoek was dat er geen risico's voor de gezondheid is. De uitzending van Zembla trekt dit onderzoek in twijfel. Het onderzoek was beperkt van opzet, slechts zeven sporters waren betrokken bij dit onderzoek. Volgens Zembla is dit niet representatief voor al diegenen die op kunstgrasvelden sporten.

Minister Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft het RIVM opdracht gegeven om nieuw onderzoek te verrichten. De minister wil de resultaten van dit onderzoek nog voor het einde van dit kalenderjaar gepresenteerd zien.

Daarnaast heeft de Europese Commissie onlangs aan het ECHA (European Chemicals Agency) opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de samenstelling van de stoffen van rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid van mensen. De resultaten van dit onderzoek worden rond februari 2017 verwacht.

Welke kunstgrasvelden met rubbergranulaat heeft Lansingerland?

In Lansingerland hebben we verschillende typen kunstgrasvelden. In de uitzending van Zembla is enkel gesproken over de voetbalvelden. De vragen met betrekking tot de gezondheid beperken zich dan ook tot het rubbergranulaat van voetbalkunstgrasvelden. In Lansingerland zijn er vijf van deze voetbalkunstgrasvelden waarop ook wedstrijden worden gespeeld en één trainingsveld, verdeeld over vier voetbalverenigingen (BVCB, TOGB, CVV Berkel, Soccer Boys). De kunstgrasvelden voor hockey, korfbal e.d. in de gemeente Lansingerland hebben deze korrels niet.

Overzicht van de voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland:

Voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland

Sportpark	Veld	Soort kunstgras	(Geplande) renovatie
Het Hoge Land	TOGB 4	Geen rubbergranulaat	
Het Hoge Land	TOGB 5	Rubbergranulaat	2018
Het Hoge Land	TOGB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	
Het Hoge Land	CVV Berkel 3	Rubbergranulaat	2014 < 4 jaar oud
Het Hoge Land	CVV Berkel 5	Geen rubbergranulaat	
De Sporthoek	BVCB 2	Geen rubbergranulaat	
De Sporthoek	BVCB 3	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB 4	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	
Merenveld	SV Soccer Boys 2	Geen rubbergranulaat	
Merenveld	SV Soccer Boys 5	Rubbergranulaat	2013 < 4 jaar oud
Merenveld	SV Soccer Boys trainingsveld 6	Rubbergranulaat	2013 < 4 jaar oud

Wat doen we op dit moment?

In afwachting op de resultaten van de lopende onderzoeken van het RIVM en ECHA laat de gemeente Lansingerland doorspelen op de kunstgrasvelden met rubbergranulaat.

1. Vooronderzoek Lansingerland (uit voorzorg)

Resultaten van de onderzoeken van het RIVM en ECHA zijn nog niet bekend. De gemeente Lansingerland heeft een externe partij, Anaspec Solutions BV, opdracht gegeven om een chemische analyse uit te voeren naar de samenstelling van het rubbergranulaat op de kunstgrasvelden in Lansingerland. Alle kunstgrasvelden met rubbergranulaat in de gemeente worden in dit onderzoek meegenomen en op dezelfde manier geanalyseerd.

Op 21 oktober 2016 heeft de Vaco, de bedrijfstakorganisatie voor de bandenbranche, een aanbod gedaan aan alle voetbalverenigingen en gemeenten om op kosten van de Vaco een chemisch onderzoek te laten uitvoeren naar het rubbergranulaat. Zij kon onderzoek op korte termijn echter niet garanderen. Daarom hebben we besloten om zelf een onderzoeksbureau in de arm te nemen. Dit onderzoeksbureau is onafhankelijk en het onderzoek wordt op korte termijn uitgevoerd.

2. In beeld brengen wat het vervangen van velden kost

De kunstgrasvelden met rubbergranulaat in Lansingerland die zijn aangelegd in 2013 en 2014 kunnen, wanneer deze niet te intensief bespeeld zijn, worden uitgezogen. De rubberkorrels worden dan verwijderd en afgevoerd. De grasmat blijft liggen en deze wordt ingestrooid met nieuwe korrels van bijvoorbeeld kurk. De globale kosten hiervoor bedragen (ex. BTW):

Opzuigen en afvoeren van het rubbergranulaat	€ 5.000,-
Storten van het rubbergranulaat	€ 250,- per ton x ca. 125 ton per veld = € 31.250,-
Leveren en inbrengen van kurk korrels	€ 65.000,-
Totale kosten per veld	€ 101.250,-

Het instrooien van de grasmat met TPE korrels is aanzienlijk duurder. De globale kosten voor het instrooien van de grasmat met TPE korrels bedragen (ex. BTW):

Opzuigen en afvoeren van het rubbergranulaat	€ 5.000,-
Storten van het rubbergranulaat	€ 250,- per ton x ca. 125 ton per veld = € 31.250,-
Leveren en inbrengen van TPE korrels	€ 200.000,-
Totale kosten per veld	€ 236.250,-

De grasmat wordt dan met TPE Holo korrels ingestrooid. Massief TPE kan alleen toegepast worden met een extra verende onderlaag van foam of shockpad. Dus dan moet de gehele mat vervangen worden.

Veld 3 van CVV en de velden 5 en 6 van Soccer Boys komen vooralsnog voor deze vervanging in aanmerking omdat deze velden nog geen vier jaar oud zijn. Nader onderzoek is nodig om te bezien of de velden toch niet te intensief zijn gebruikt.

3. Juridisch advies

De huidige situatie levert ook vragen op over de juridische status van de gemeente en de voetbalverenigingen met betrekking tot aansprakelijkheid. Daarom laten wij op dit moment een extern juridisch advies opstellen met betrekking tot de volgende vragen:

Mocht uit nieuw onderzoek van het RIVM blijken dat sporten op rubbergranulaat risico's oplevert voor de gezondheid.

- a) Is de gemeente in dat geval (mede)aansprakelijk voor de gezondheidsschade die is ontstaan door het tot nu toe spelen op deze velden?
- b) Zijn sportverenigingen die hun leden laten sporten op deze velden in dat geval (mede)aansprakelijk voor de gezondheidsschade die is ontstaan door het tot nu toe spelen op deze velden?

Het RIVM concludeert dat er aan het voetballen op rubbergranulaat geen gezondheidsrisico's zijn verbonden. De conclusies van het onderzoek van het RIVM worden door sommigen in twijfel getrokken.

Het RIVM heeft aangekondigd voor het einde van het jaar de resultaten van een nieuw onderzoek naar de schadelijkheid van het spelen op rubbergranulaat te presenteren.

- c) Als de gemeente blijft toestaan dat er gesport wordt op de velden totdat er een nieuw onderzoek is afgerond. Is de gemeente dan (mede)aansprakelijk voor gezondheidsschade als er in de toekomst blijkt dat het spelen op deze velden toch gezondheidsrisico's met zich meebrengt?
- d) Zijn de sportverenigingen die hun leden laten sporten op deze velden (mede)aansprakelijk voor gezondheidsschade als er in de toekomst blijkt dat het spelen op deze velden toch gezondheidsrisico's met zich meebrengt?

Mocht uit nieuw onderzoek blijken dat sporten op rubbergranulaat toch een risico vormt voor de gezondheid dan zal de gemeente Lansingerland actie moeten nemen.

- e) In hoeverre kan de oorspronkelijke aannemer/leverancier van het kunstgrasveld, in dit geval, aansprakelijk worden gesteld voor de meer kosten om de velden weer veilig te maken?
- f) In hoeverre kan de oorspronkelijke aannemer/leverancier van het kunstgrasveld, in dit geval, aansprakelijk worden gesteld voor eventuele gezondheidsschade?

4. *Onderzoeken toekomst*

Vóór de kadernota in 2017 nemen wij een besluit over het gebruik van rubbergranulaat of een alternatief hiervoor in de toekomst. Zowel de uitslag van het RIVM onderzoek, het onderzoek van ECHA en de gevoelens die spelen bij spelers en ouders worden meegenomen bij deze overweging.

Scenario's kunstgrasvelden

We werken momenteel verschillende scenario's uit. Deze scenario's zijn afhankelijk van de resultaten uit de lopende onderzoeken.

1. Rubbergranulaat blijkt niet schadelijk

De velden hoeven niet vervangen te worden. Het rubbergranulaat kan blijven liggen totdat de velden worden gerenoveerd/vervangen bij slijtage/afschrijving. Dan ontstaat een 'natuurlijk' keuzemoment. Door de onrust die is ontstaan over het rubbergranulaat kan de gemeente bij renovatie en/of vervanging van kunstgrasvelden in de toekomst toch kiezen voor een alternatief voor de rubberkorrels. Mogelijk spelen dan ook milieu/duurzaamheidsaspecten een rol bij de keuze. Uiteraard bespreken we de plannen voor de toekomst met onze voetbalverenigingen.

In 2018 staan drie velden in Lansingerland gepland om gerenoveerd te worden. De kosten hiervoor zijn al opgenomen in de meerjarenbegroting. Deze renovaties kunnen wellicht worden vervroegd om de onrust weg te nemen. Anderzijds geldt dat wanneer het onderzoek aantoont dat granulaat niet schadelijk is én de velden nog niet zijn versleten, dat we ook ervoor kunnen kiezen langer door te spelen op deze velden.

2. Rubbergranulaat is in alle gevallen schadelijk

Uit nieuw onderzoek van het RIVM en ECHA blijkt dat sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat schadelijk is voor de gezondheid. Lansingerland heeft vijf-en-een-half kunstgrasveld ingestrooid met rubbergranulaat. Deze velden moeten bij deze uitkomst uit het onderzoek vervangen worden. De gemeente Lansingerland sluit onmiddellijk de velden en vervangt deze gefaseerd. Hiervoor zijn drie opties/alternatieven; natuurgrasvelden, kunstgrasvelden met kurk korrels of kunstgrasvelden met TPE.

Het sluiten en vervangen van de velden brengt uiteraard extra werk met zich mee. Om dit te realiseren is het noodzakelijk om extra menskracht in te huren. De geschatte extra kosten hiervoor bedragen € 60.000,-.

Gevolgen voor voetbal in Lansingerland

De voetbalverenigingen kunnen niet meer spelen op de kunstgrasvelden en zijn genooddakt alle trainingen en wedstrijden plaats te laten vinden op de natuurgrasvelden en kunstgrasvelden zonder rubbergranulaat. De capaciteit van deze velden is echter beduidend lager dan van de kunstgrasvelden. Natuurgrasvelden kunnen minder intensief bespeeld waardoor een tekort aan veldcapaciteit ontstaat bij de voetbalverenigingen. Gezamenlijk met de verenigingen zullen we dan tot een redelijke oplossing (medegebruik van elkaars velden) moeten komen.

Financiële gevolgen

Het vervangen van de kunstgrasvelden met rubbergranulaat brengt vanzelfsprekend kosten met zich mee. Deze kosten zijn afhankelijk van het alternatief dat wordt gekozen.

Overzicht van de kosten voor de alternatieven van rubbergranulaat:

1. Natuurgrasvelden	€ 175.000 - € 200.000
2. Kunstgrasvelden met kurk korrels	€ 250.000 - € 300.000
3. Kunstgrasvelden met TPE	€ 270.000 - € 320.000

Kanttekening bij bovenstaande tabel is de levensduur van de alternatieven. Het duurste alternatief zal wellicht langer meegaan en daardoor op lange termijn goedkoper uitvallen dan de goedkopere variant. Daarbij is het belangrijk om op te merken dat de kurk korrel een relatief nieuwe technologie is (drie jaar oud). Het gaat om een natuurproduct. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe lang deze korrel van voldoende kwaliteit blijft om op te kunnen voetballen.

Een andere kanttekening is dat we nu nog niet kunnen inschatten of er prijseffecten in de markt gaan ontstaan wanneer de vraag in Nederland plotseling toeneemt. Op korte termijn is dan een prijsverhogend effect te verwachten (schaarste), op lange termijn wellicht een prijsverlagend effect (massaproductie).

Kunstgras met TPE heeft meerdere opties: dikke mat en dunnere mat. De dikke mat heeft de voorkeur vanwege de langere levensduur, minder slijtage.

Kapitaalprijs per jaar: € 40.000 - € 50.000 per jaar extra.

Kunstgrasvelden jonger dan vier jaar oud (2,5 veld): rubberkorrels uitzuigen en door kurk vervangen = circa € 250.000,-. Bij nog ingeschatte resterende levensduur van 8 jaar betekent dat een structureel hogere kostenpost van € 31.250,- per jaar.

Vervangen van de 3 velden die in 2018 boekhoudkundig zijn afgeschreven:

(a) incidentele last - want nog niet geheel afgeschreven - in 2017 van $3 \times € 22.000,- = € 66.000,-$ + (b) hogere structurele kosten dan in 2018 geraamd: $3 \text{ velden} \times € 30.000,- / 10 \text{ jaar} = € 9.000,-$ per jaar.

Dit uiteraard onder de veronderstelling dat de werkzaamheden in 2017 uitgevoerd kunnen worden. Om meerdere redenen is dat onzeker, niet in de laatste plaats omdat er een enorme vraag in heel Nederland zal zijn waaraan de leveranciers wellicht niet kunnen voldoen (leveranciers zijn mogelijk in gerechtelijke procedures verwickeld en/of zijn failliet). Ook is er een prijsopdrijvend effect te verwachten door

de sterk toegenomen vraag. Tot welke prijs is de gemeente bereid te gaan bij het vervangen van de velden?

De extra onderhoudskosten van de alternatieven zijn op dit moment nog niet bekend. De vraag naar deze kosten staat nog uit bij Bureau Bas (B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen).

3. Rubbergranulaat is alleen schadelijk in bepaalde gevallen

Uit nieuwe onderzoeken blijkt dat het rubbergranulaat alleen schadelijk is als het vervuilt is met stof X. In dit geval besluiten we op basis van de uitkomsten van het eerder uitgevoerde chemische onderzoek in Lansingerland (door Anaspec) welke velden moeten worden gesloten en vervangen.

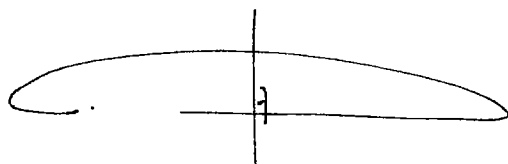
4. Het RIVM doet geen eenduidige en heldere aanbeveling

Uit het onderzoek van het RIVM blijkt niet direct dat het sporten op rubbergranulaat schadelijk is. Maar het instituut kan ook niet geheel uitsluiten dat langdurige blootstelling aan het granulaat toch eventueel gezondheidsrisico's met zich mee brengt. In dit geval geeft deze uitslag waarschijnlijk dermate veel onrust bij verenigingen en sporters dat het sluiten van de velden toch noodzakelijk zal worden (dan spreken we in feite over scenario 2).

Besluitvorming

Totdat er resultaten van het RIVM en ECHA zijn over eventuele schadelijkheid voor gezondheid van het rubbergranulaat, is er onvoldoende informatie om op dit moment over te kunnen gaan tot gedegen besluitvorming. Zodra onze eigen chemische onderzoeken, het RIVM of het ECHA aanleiding geven voor actie, zullen wij u hiervan op de hoogte stellen.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

drs. ing. Ad Eijkenaar
Secretaris

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

B en W advies

Vorstel van
Stephan Leewis
Afdeling
E&MO
Mede accordering

Portefeuillehouder
Ankie van Tatenhove
Registratienummer
BW1600560
B&W Datum
17 januari 2017
n.a.v. ingekomen stuk nr.

Geheim
Nee

Onderwerp:
Omgang Strategie Rubbergranulaat op Kunstgrasvelden

Vervolgactiviteiten:
Naar Commissie: Nee
Naar Gemeenteraad: Nee
Naar Ondernemingsraad: Nee

B&W-vergadering: 17 januari 2017 Conform voorstel besloten

Besloten is:

1. Naar aanleiding van het rapport 'Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat' van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu het rubbergranulaat op de kunstgrasvoetbalvelden in Lansingerland niet vervroegd te vervangen.
2. De gemeenteraad te informeren over deze beslissing met raadsbrief U17.00166.

Samenvatting

De afgelopen maanden is er een landelijke discussie geweest over de schadelijkheid voor de gezondheid van het sporten op kunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat. Naar aanleiding van deze discussie heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (hierna RIVM) met spoed een onderzoek uitgevoerd naar het rubbergranulaat. Op 20 december 2016 publiceerde het RIVM het rapport '*Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat*' (hierna het rapport). Hierin wordt geconstateerd dat: '*... het risico voor de gezondheid van sporten op kunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat, praktisch verwaarloosbaar is*'. De minister van VWS schrijft 21 december 2016 aan de eerste kamer dat: '*... het sporten op deze velden onverminderd door kan gaan*'. Op basis van deze conclusie(s) is er geen noodzaak om nu (vervroegd) het rubbergranulaat op de velden in Lansingerland te vervangen.

Beoogd maatschappelijk effect

Verantwoord en duurzaam omgaan met maatschappelijke investeringen.

Argumenten

1.1 RIVM-onderzoek toont aan dat sporten op rubbergranulaat veilig is

Op 5 oktober 2016 zond het nieuwsprogramma Zembla het item 'Gevaarlijk spel' uit. Deze uitzending ging in op de potentiële gezondheidsrisico's van het voetballen op kunstgrasvelden met rubbergranulaat. In reactie op deze uitzending heeft minister Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna VWS) het RIVM de

opdracht gegeven een nieuw onderzoek te doen naar de schadelijkheid van het voetballen op rubbergranulaat. Het RIVM is het onderzoeksinstituut van de Nederlandse overheid met betrekking tot volksgezondheid en milieu. De adviezen van dit orgaan zijn vanuit een beleidsperspectief en een juridisch perspectief toonaangevend.

Bij dit onderzoek heeft het RIVM gekeken naar welke schadelijke stoffen aanwezig zijn in het rubbergranulaat op de Nederlandse velden. Dit is gebeurd op basis van een steekproef van honderd velden in Nederland, waarvan één in Lansingerland. Verder is er gekeken in hoeverre de schadelijke stoffen die aanwezig zijn in het rubber ook terecht komen in het menselijk lichaam en wat daarvan de potentiële schade is. Met betrekking tot het sporten op rubbergranulaat constateert het RIVM dat het risico voor de gezondheid praktisch verwaarloosbaar is. Op basis van het rapport van het RIVM constateert de minister van VWS in haar brief van 21 december 2016 aan de eerste kamer dat: '*... het sporten op deze velden onverminderd door kan gaan*'. Wij sluiten ons aan bij deze conclusie en vervangen het rubbergranulaat op de velden in Lansingerland dus niet vervroegd.

1.2 De schadelijke stoffen zoals gemeten door het RIVM komen overeen met de meting die de gemeente van haar eigen velden heeft laten maken

Op 27 oktober 2016 heeft de gemeente het onderzoeksbureau Anaspec Solutions B.V. (hierna Anaspec) de opdracht gegeven om een meting te verrichten naar de schadelijke stoffen in het rubbergranulaat op de velden in Lansingerland. Hierin is specifiek gekeken naar de zogenaamde Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (hierna PAK's). De concentraties PAK's zoals gemeten door Anaspec liggen tussen de 1 mg/kg en de 31 mg/kg. Deze waarden liggen ruim binnen de normwaarde van 1.000 mg/kg. Ook komen de waarden overeen met de gemiddelde concentraties zoals die naar voren zijn gekomen uit het onderzoek van het RIVM. Dit bevestigt het beeld dat de conclusies van het RIVM ook voor Lansingerland van toepassing zijn.

1.3 Vervroegde vervanging van het rubbergranulaat kost circa € 1,2 miljoen en is nu niet doelmatig.

Het kost circa € 1,2 miljoen voor preventieve verwijdering van het rubbergranulaat. Dit zijn de kosten voor het uitzuigen van 3 velden (circa € 100.000,- per veld) en het ingrijpender vervangen van 3 toplagen van nog eens 3 velden (circa € 300.000,- per veld). Dit zou een verhoging van de huidige kapitaallasten van € 196.913,18 in 2017 met € 111.913,18 per jaar betekenen.

Nu de velden veilig blijken, is dat niet nodig.

1.4 De voetbalverenigingen hebben geen wens tot vervanging van het granulaat op de huidige velden

Gedurende de afgelopen maanden was er goed en intensief contact met de vier voetbalverenigingen over de maatschappelijke onrust over het granulaat. Wij hebben in gezamenlijkheid besloten om de velden open te houden terwijl het onderzoek van het RIVM liep. Ook hebben wij in gezamenlijkheid gecommuniceerd naar de inwoners van de gemeente en de leden van de verenigingen. Naar aanleiding van de uitkomst van het RIVM onderzoek hebben de verenigingen en gemeente overlegd op 21 december 2016. Tijdens dat overleg hebben de verenigingen aangegeven geen noodzaak te zien tot vervanging van het rubbergranulaat.

Kanttekeningen

1.1 In 2017 worden mogelijk de normen voor rubbergranulaat aangepast

Het Europees Chemicaliën Agentschap (ECHA) besluit voor 27 december 2017 over de wettelijke normen voor rubbergranulaat. De Nederlandse overheid zal daarbij aandringen op een verlaging van de huidige maximumnorm voor PAK's in rubbergranulaat. Mocht deze nieuwe normwaarde onder de huidige waarden van onze velden liggen, dan dient mogelijk een nieuw besluit genomen te worden.

Duurzaamheid

Niet van toepassing.

(Extern) draagvlak

Zie argument 1.4

Aanpak/ uitvoering
Niet van toepassing

Communicatie

De inwoners/leden van de sportverenigingen zijn reeds via de websites van de gemeente en alle voetbalverenigingen op de hoogte van de uitkomsten van het RIVM-onderzoek.

Burgerparticipatie

Zie argument 1.4

Evaluatie en verantwoording

Zie kanttekening 1.1

Juridische aspecten

Niet van toepassing.

Kosten, baten en dekking

Niet van toepassing.

Bijlage (voor besluitvorming B&W):

- Raadsbrief Rubbergranulaat op kunstgrasvelden in Lansingerland (U17.00166)
- Rapport RIVM, 'Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat' (I17.13695)
- Ministerie van VWS, Kamerbrief over onderzoek naar risico's rubbergranulaat in kunstgrasvelden (I17.00020)

De leden van de gemeenteraad

Datum 18 januari 2017
Ons kenmerk U17.00166

Onderwerp Rubbergranulaat op kunstgrasvelden
 in Lansingerland

Geachte raadsleden,

Op woensdag 5 oktober 2016 zond Zembla de uitzending 'Gevaarlijk spel' uit. Hierin bespraken zij eventuele gezondheidsrisico's van voetbalkunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat. Deze uitzending had een landelijke discussie als gevolg. In reactie hierop heeft minister Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna VWS) het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (hierna RIVM) verzocht om met spoed extra onderzoek te doen naar de schadelijkheid van het voetballen op kunstgrasvelden met rubbergranulaat. Op 20 december 2016 publiceerde het RIVM het rapport 'Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat' (hierna het rapport). Daarom informeren wij u via deze brief over de huidige situatie in de gemeente en de stappen die de gemeente naar aanleiding van deze resultaten heeft genomen.

Het rubbergranulaat op de kunstgrasvelden in Lansingerland wordt niet vervroegd vervangen

Op basis van het rapport van het RIVM constateert de minister van VWS in haar brief van 21 december 2016 aan de eerste kamer dat: '... het sporten op deze velden onverminderd door kan gaan'. Wij sluiten ons aan bij deze conclusie en vervangen het rubbergranulaat op de velden in Lansingerland niet vervroegd.

Conclusie RIVM

Het RIVM is het onderzoeksinstituut van de Nederlandse overheid met betrekking tot volksgezondheid en milieu. De adviezen van dit orgaan zijn vanuit beleidsperspectief en juridisch perspectief toonaangevend.

In het rapport van het RIVM wordt geconstateerd dat: '... het risico voor de gezondheid van sporten op kunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat, praktisch verwaarloosbaar is'. Op basis van deze conclusie is er geen noodzaak om nu (vervroegd) het rubbergranulaat op de velden in Lansingerland te vervangen.

Afdeling

**Economische &
Maatschappelijke
Ontwikkeling**

Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie

Dewi Kljnsmit

Telefoon

14 010

E-mail

info@lansingerland.nl

Fax

(010) 800 40 01

Bij het onderzoek heeft het RIVM gekeken naar welke schadelijke stoffen aanwezig zijn in het rubbergranulaat op de Nederlandse velden. Dit is gebeurd op basis van een steekproef van honderd velden in Nederland, waarvan één in Lansingerland. Verder is er gekeken in hoeverre de schadelijke stoffen terecht komen in het menselijk lichaam en wat daarvan de potentiële schade is.

Samenstelling velden in Lansingerland vergelijkbaar met de rest van Nederland

De schadelijke stoffen, zoals gemeten door het RIVM, komen overeen met de meting die de gemeente van haar eigen velden heeft laten doen. Op 27 oktober 2016 heeft de gemeente het onderzoeksbureau Anaspec Solutions B.V. (hierna Anaspec) de opdracht gegeven om een meting te verrichten naar de schadelijke stoffen in het rubbergranulaat op de voetbalvelden in Lansingerland. Hierin is specifiek gekeken naar de zogenaamde Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (hierna PAK's). De wettelijke norm die nu gehanteerd wordt voor het rubbergranulaat is 1.000 mg/kg van de PAK's stoffen. De resultaten van de velden in Lansingerland liggen tussen 1 en 31 mg/kg en voldoen daarmee ruim aan deze wettelijke norm. De bedrijfstakorganisatie van de leveranciers van het granulaat (Vaco) heeft een vrijwillige strengere norm vastgesteld van 75 mg/kg. Ook aan deze norm voldoen alle kunstgrasvelden in Lansingerland.

Verskil tussen rapportage Anaspec en RIVM

Op het eerste oog lijken de waardes uit de rapportage van Anaspec hoger te liggen dan de gemiddelde waardes uit het RIVM onderzoek. Dit is echter niet het geval. Dit ogenschijnlijke verschil zit in de categorie waarin wordt gerapporteerd. Er zijn drie categorieën PAK's:

1. De ECHA 8, dit een groep van 8 PAK's stoffen die apart worden genoemd, gecategoriseerd door het Europees Chemicaliën Agentschap (Hierna ECHA).
2. De VWS 10, dit een groep van 10 PAK's stoffen die apart worden genoemd, gecategoriseerd door het ministerie van VWS.
3. De PAK's 18, dit de complete groep van alle PAK's stoffen.

De gemeente heeft naar aanleiding van het onderzoek van Anaspec gerapporteerd op het niveau van de PAK's 18. Het RIVM heeft ervoor gekozen om in haar rapport afwisselend op ECHA 8 niveau en VWS 10 niveau te rapporteren. Voor Lansingerland zijn de waardes uit het Anaspec onderzoek als volgt:

- ECHA 8, tussen de 0,54 mg/kg en 6,0 mg/kg.
- VWS 10, tussen de 0,54 mg/kg en 8,75 mg/kg.
- PAK's 18, tussen de 1,34 mg/kg en 30,31 mg/kg.

Deze waardes komen overeen met de waardes zoals het RIVM deze ook heeft gevonden in de rest van Nederland.

Kosten vervroegde vervanging niet doelmatig

De kosten van een eventuele vervroegde vervanging van het rubbergranulaat wordt geraamd op € 1,2 miljoen. Wij vinden zo'n vervanging bij de huidige bevindingen geen doelmatig gebruik van het gemeentelijk budget. Uit het rapport van het RIVM blijkt immers dat de velden geen bedreiging zijn voor de gezondheid. Daarnaast voldoen alle velden in Lansingerland op dit moment aan de KNVB-normen voor een goed kunstgrasvoetbalveld. De velden staan dan ook niet in het beheerplan sportvelden voor 2017. Daarnaast is slechts één van de zes velden op dit moment financieel afgeschreven. Voor de overige vijf velden staat voor 2017 € 196.913,18 aan kapitaallasten begroot. Door vervroegde vervanging zouden de kapitaallasten afgerond € 112.000,00 per jaar hoger zijn.

Wens voetbalverenigingen

De voetbalverenigingen hebben geen wens tot vervanging van de huidige velden. Gedurende de afgelopen maanden is er goed en intensief contact geweest met de vier voetbalverenigingen. Wij hebben in gezamenlijkheid gecommuniceerd naar de inwoners van de gemeente en de leden van de verenigingen. In een overleg met de gemeente op 21 december 2016 gaven de verenigingen op basis van het meest recente RIVM onderzoek aan geen noodzaak te zien tot het vervroegd vervangen van het rubbergranulaat.

Evaluatie van de huidige normen

In 2017 evalueert het ECHA een breed scala aan normen voor chemische stoffen. Ze doet dit in het kader van de Registratie, Evaluatie, Autorisatie en Restrictie van Chemicaliën (REACH) verordening. De Nederlandse overheid zal daarbij aandringen op een verlaging van de huidige maximumnorm voor PAK's in rubbergranulaat. Mocht deze nieuwe normwaarde onder de huidige waardes van onze velden liggen, dan informeren wij u over eventuele vervolgstappen.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

drs. ing. Ad Eijkenaar
Secretaris

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

B en W advies

Voorstel van
Dewi Klijnsmit
Afdeling
EMO
Mede accordering

Portefeuillehouder
Ankie van Tatenhove
Registratienummer
BW1700100
B&W Datum
14 maart 2017
n.a.v. ingekomen stuk nr.

Geheim
Nee

Onderwerp:
Raadvragen van fractie D66 over de kunstgrasvelden met rubbergranulaat

Vervolgactiviteiten:
Naar Commissie: Nee
Naar Gemeenteraad: U17.02960 op RIS
Naar Ondernemingsraad: Nee

B&W-vergadering: 14 maart 2017 Conform voorstel besloten
Besloten is de raadvragen van fractie D66 te beantwoorden per brief U17.02960.

Samenvatting
Op 27 februari 2017 heeft de heer van der Stad conform artikel 37 van het Reglement van Orde gemeenteraad Lansingerland schriftelijke vragen ingediend. Deze vragen hebben betrekking op de kunstgrasvelden met rubbergranulaat.

Beoogd maatschappelijk effect
Beantwoording van de vragen.

Argumenten
Zie brief U17.02960 ter beantwoording van de vragen.

Kanttekeningen
n.v.t.

Duurzaamheid
n.v.t.

(Extern) draagvlak
n.v.t.

Aanpak/ uitvoering
De heer Van der Stad wordt via de brief geïnformeerd. We plaatsten de brief eveneens op het RIS.

Communicatie
Zie aanpak/uitvoering.

Burgerparticipatie

n.v.t.

Evaluatie en verantwoording

n.v.t.

Juridische aspecten

Artikel 37 RvO.

Kosten, baten en dekking

n.v.t.

Bijlage (voor besluitvorming B&W):

- Brief ter beantwoording van de vragen van Ronald van der Stad (U17.02960)

B en W advies

Voorstel van
Stephan Leewis
Afdeling
E&MO
Mede accordering

Portefeuillehouder
Ankie van Tatenhove
Registratienummer
BW1700091
B&W Datum
18 april 2017
n.a.v. ingekomen stuk nr.

Onderwerp:
Materiaalkeuze bij renovatie en nieuwbouw kunstgrasvoetbalvelden

Vervolgactiviteiten:
Naar Commissie: Nee
Naar Gemeenteraad: Ja, via brief U17.04741
Naar Ondernemingsraad: Nee

B&W-vergadering: 18 april 2017 Conform voorstel besloten

Besloten is:

1. SBR-rubbergranulaat (hierna: SBR) op kunstgrasvoetbalvelden niet eerder te vervangen en daarmee vast te houden aan de reguliere renovatieplanning van kunstgrasvoetbalvelden zoals opgenomen in het beheerplan sportparken 2017-2024.
2. Bij renovatie of nieuwbouw van kunstgrasvoetbalvelden te kiezen voor thermoplastisch elastomeer (hierna: TPE) of een materiaal dat vergelijkbaar is in het gebruik en duurzaamheid.

Samenvatting

De gemeente Lansingerland heeft tien kunstgrasvoetbalvelden. Zes van deze velden maken gebruik van SBR als opvulmateriaal. Op de vier overige velden ligt TPE. Kunstgrasvelden voor andere sporten zoals hockey en korfbal maken gebruik van andere opvulmaterialen zoals zand of water. De recente maatschappelijke onrust over SBR leidde tot een evaluatie van het opvulmateriaal. Conclusie van deze evaluatie is dat SBR geen gezondheidsrisico vormt, maar wel een milieurisico. Bij renovatie of nieuwbouw van kunstgrasvelden past het opnieuw gebruiken van SBR daarmee niet bij de ambitie van het college: realistisch duurzaam. Wij stellen daarom voor om in de toekomst geen SBR meer te gebruiken bij renovatie of nieuwe kunstgrasvoetbalvelden, maar enkel TPE of een vergelijkbaar. Voordeel van TPE is dat dit materiaal kan voldoen aan strengere milieunormen en tot bijna 100% recyclebaar is. Nadeel van TPE is dat het op dit moment duurder is dan SBR. De inschatting van de Vereniging Sport en Gemeente (VSG) is dat de prijs van TPE zal gaan dalen.

Beoogd maatschappelijk effect

Onze inwoners kunnen voetballen op duurzame velden.

Argumenten

1.1 *Onderzoek toont aan dat SBR geen bedreiging is voor de gezondheid van kinderen en volwassenen die voetballen op deze velden.*

De afgelopen maanden verschenen twee toonaangevende rapporten over de gezondheidsrisico's van het gebruik van SBR op kunstgrasvoetbalvelden. Op 20 december 2016 publiceerde het RIVM het rapport 'Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op Kunstgrasvelden met rubbergranulaat'. Twee maanden later, op 28 februari 2017, publiceerde het European Chemical Agency (ECHA) het rapport 'An evaluation of the possible health risk of recycled rubber granules used as infill in synthetic turf sports fields'. Beide rapporten concluderen dat het gezondheidsrisico van het spelen op SBR verwaarloosbaar is. Op basis van deze rapporten concluderen wij dat er geen objectieve reden is om vervroegd over te gaan tot vervanging van het SBR.

2.1 *Langdurig gebruik van SBR levert naar grote waarschijnlijkheid milieuschade op.*

Naast de gezondheidsrisico's wijdt het RIVM onderzoek uit 2016 ook een passage aan de milieueffecten van SBR. Hieruit blijkt dat er zink uit het granulaat vrijkomt dat via het regenwater de bodem en het oppervlaktewater in loopt (dit proces noemen wij uitloog). Het RIVM stelt: 'Dit is niet schadelijk voor de mens maar kan wel gevolgen hebben voor organisme in de bodem en oppervlaktewater.' In 2007 deed het RIVM al onderzoek naar de uitloog van zink uit rubbergranulaat. Het concludeerde destijds: 'De uitloog van zink uit rubbergranulaat is relatief groot. Ter vergelijking: de berekende zinkuitloog overschrijdt criteria uit het Bouwstoffenbesluit. Ook is de lokale uitloog van zink uit rubbergranulaat ongeveer tot twintig keer zo groot als die van mest en bestrijdingsmiddelen in de landbouw.' Gezien deze waarschijnlijke milieuschade is het niet in lijn met de collegeambitie 'realistisch duurzaam' om bij renovatie en nieuwbouw van kunstgrasvelden gebruik te maken van SBR.

2.2 *Er is TPE verkrijgbaar dat voldoet aan het bouwstoffenbesluit.*

TPE is een verzamelnaam voor een groep rubberachtige synthetische stoffen, waaronder silicone. Door haar chemische samenstelling valt TPE, in tegenstelling tot SBR, wel onder het bouwstoffenbesluit. Er is dan ook TPE verkrijgbaar dat voldoet aan de eisen uit dit besluit. Dit type TPE voldoet daarmee aan strenge milieunormen. Daarnaast bevat TPE geen zink of andere metalen. De milieubelasting van dit materiaal is dan ook lager dan SBR. Op basis van onder andere deze overweging maakt de gemeente Utrecht al sinds 2007 naar tevredenheid gebruik van dit type TPE op haar kunstgrasvoetbalvelden.

2.3 *TPE is een duurzaam materiaal door zijn hoge mate van herbruikbaarheid en recyclebaarheid.*

Bij renovatie van een TPE kunstgrasveld kan tot 90% van de korrel worden hergebruikt. Daarnaast zijn de korrels die niet langer bruikbaar tot bijna 100% recyclebaar. In vergelijking: SBR korrels zijn voor maximaal 50% herbruikbaar en afgekeurde SBR-korrels worden afgevoerd en verwerkt als chemisch afval. Hierdoor beoordelen wij TPE als een duurzamer opvulmateriaal dan SBR. Ook zorgt de hoge mate van herbruikbaarheid dat de kosten voor renovatie van een TPE veld lager liggen dan die van een SBR veld. Op de lange termijn compenseren deze lagere renovatiekosten gedeeltelijk de huidige hogere aanschafkosten van TPE.

2.4 *Terug gaan naar natuurgrasvelden is gezien de capaciteitsvraag praktisch onhaalbaar.*

Een veel genoemd alternatief voor het gebruik van opvulmateriaal op kunstgrasvelden is het teruggaan naar natuurgrasvelden. Maar de maximale belasting van een natuurgrasvoetbalveld is aanzienlijk lager dan dat van een kunstgrasvoetbalveld. Dit omdat het spelen van wedstrijden en/of trainen op een natuurgrasveld het veld beschadigt. Alleen door rust kan het veld weer herstellen. Om te kunnen blijven voldoen aan de vraag in wedstrijd- en trainingscapaciteit moeten er, bij overschakelen naar natuurgras, daarom velden bijgebouwd worden. Op basis van KNVB trainingsnormen zijn dit voor Lansingerland 25 extra natuurgrasvelden. Onder andere door de hoge grondprijs in Lansingerland en de beperkte aanwezigheid van vrij bebouwbare grond zien wij dit niet als een haalbaar alternatief voor kunstgrasvelden.

2.5 *Op korte termijn worden zeven van de tien kunstgrasvoetbalvelden gerenoveerd*

De gemeente heeft in totaal tien kunstgrasvoetbalvelden. Deze worden verhuurd aan de verenigingen TOGB en CVV-Berkel (Berkel en Rodenrijs), BVCB (Bergschenhoek) en Soccer Boys (Bleiswijk). In het beheerplan sportparken 2017-2024 is een planning van de renovatie van de kunstgrasvoetbalvelden opgenomen. In 2018, 2019 en 2020 renoveren we in totaal zeven kunstgrasvoetbalvelden. Binnen het huidige beheersplan worden alle velden gerenoveerd met gebruik van SBR rubbergranulaat. Ook de velden waarop op dit moment TPE ligt.

De overige drie kunstgrasvoetbalvelden zijn in 2014 gerenoveerd. Voor kunstgrasvoetbalvelden hanteren wij een minimaal levenstermijn van twaalf jaar. In lijn met dit besluit laten we deze SBR-velden liggen tot het einde van de levenstermijn.

Planningsoverzicht beheerplan sportparken 2017-2024				
Jaar van Renovatie	Veldbeschrijving	Voetbalvereniging	Huidig opvulmateriaal	Voorgesteld opvulmateriaal na renovatie
2018	Veld 2	Soccer Boys	TPE	TPE
2019	Veld 2	BVCB	TPE	TPE
2018	Veld 5	TOGB	SBR	TPE
2019	Veld 5	CVV Berkel	TPE	TPE
2019	Veld 3	BVCB	SBR	TPE
2019	Veld 4	BVCB	SBR	TPE
2020	Veld 4	TOGB	TPE	TPE

Kanttekening:

2.1 *Het is onzeker of de keuze voor TPE meerkosten met zich meebrengt*

Op 27 oktober 2016 heeft de raad het beheerplan sportparken 2017-2024 vastgesteld. Ook heeft de raad de financiële effecten van dit plan verwerkt in de begroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020. Het beheerplan gaat uit van renovatie van kunstgrasvoetbalvelden met SBR als opvulmateriaal. Dit geldt ook voor de velden waarop op dit moment al TPE ligt. Op dit moment is renovatie met TPE per veld aanzienlijk duurder dan renovatie met SBR. Tegelijkertijd heeft de verwachte toename in vraag naar TPE effect op de prijs van het materiaal. De inschatting van de Vereniging Sport en Gemeente (hierna: VSG) is dat dit leidt tot een hogere productie en daarmee lagere kosten. Daarmee is op dit moment niet vast te stellen hoe de markt precies reageert op een aanbesteding. Of er sprake is van meerkosten door de keuze voor TPE, en zo ja hoeveel die meerkosten zijn. Het doen van de aanbesteding zal het concrete financiële effect inzichtelijk maken. Mocht naar aanleiding van het aanbestedingstraject er sprake zijn van meerkosten dan leggen wij deze via de voorjaars- of najaarsnota 2018 voor aan uw college en de raad.

2.2 *Er is geen vergelijkbaar langdurig en intensief gezondheidsonderzoek gedaan naar TPE zoals recent naar SBR is uitgevoerd.*

Met de publicaties van het RIVM onderzoek en ECHA onderzoek zijn er twee grote onderzoeken afgerond naar de schadelijkheid voor de gezondheid van SBR. Vergelijkbaar onderzoek is er nog niet gedaan naar TPE. Daar staat tegenover dat TPE kan worden ingekocht dat voldoet aan de Europese consumenten- en speelgoednorm. Aan deze normen ligt uitgebreid onderzoek ten grondslag. Daarmee vinden wij dat er voldoende onzekerheid is weggenomen over TPE om dit materiaal op dit moment aan te bevelen.

Duurzaamheid

Zie argumenten 2.1, 2.2 en 2.3.

(Extern) draagvlak

De afgelopen maanden spraken we regelmatig met de voetbalverenigingen over de maatschappelijke onrust over het SBR. Uitkomst van deze overleggen was dat de verenigingen en de gemeente de adviezen van het RIVM, de KNVB, de GGD en de VSG gezamenlijk volgde en de kunstgrasvoetbalvelden open hielden. De verenigingen en de gemeente communiceerden gezamenlijk over deze besluiten. In het laatste overleg van 21 februari 2017 vroegen de clubs om een lange termijn strategie van de gemeente hoe om te gaan met het SBR. Dit voorstel beantwoordt dat verzoek.

Dit voorstel is afgestemd met de afdelingen B&O en Financiën.

Aanpak/ uitvoering

Na vaststelling de nieuwe eisen nemen we deze op in de actualisatie van het beheerplan en de bestekken voor renovatie en eventuele nieuwbouw van alle kunstgrasvoetbalvelden.

Communicatie

We brengen de voetbalverenigingen op de hoogte van dit besluit van het college. Bij start van de renovatie van kunstgrasvoetbalvelden sturen we gezamenlijk met de desbetreffende voetbalvereniging(en) een persbericht over de renovatie en het gekozen opvulmateriaal.

Burgerparticipatie

Zie extern draagvlak.

Evaluatie en verantwoording

Niet van toepassing.

Juridische aspecten

- Bouwstoffenbesluit
- Wet op de Bodembescherming

Kosten, baten en dekking

Zie kanttekening 2.1.

Bijlage (voor besluitvorming B&W):

- Raadsbrief keuze voor duurzaam opvulmateriaal voor kunstgrasvoetbalvelden (U17.04741)

Leden van de gemeenteraad

**Afdeling
Economische &
Maatschappelijke Ontwikkeling**

Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Stephan Leewis

Telefoon
14 010

E-mail
info@lansingerland.nl

Fax
(010) 800 40 01

Verzenddatum 18 april 2017
Ons kenmerk U17.04741

Onderwerp **Raadsbrief keuze voor duurzaam
opvulmateriaal voor
kunstgrasvoetbalvelden**

Geachte leden van de gemeenteraad,

Recent is er discussie geweest over het gebruik van rubbergranulaat als opvulmateriaal op kunstgrasvoetbalvelden. Naar aanleiding van deze discussie hebben wij de keuze voor SBR-rubbergranulaat geëvalueerd. Met deze brief informeren wij u hierover.

Huidige situatie

De gemeente Lansingerland heeft tien kunstgrasvoetbalvelden. Deze worden verhuurd aan de verenigingen TOGB en CVV-Berkel (Berkel en Rodenrijs), BVCB (Bergschenhoek) en Soccer Boys (Bleiswijk). Zes van deze velden maken gebruik van SBR als opvulmateriaal. Op de vier overige velden ligt TPE. Kunstgrasvelden voor andere sporten zoals hockey en korfbal maken gebruik van andere opvulmaterialen zoals zand of water. In het beheerplan sportparken 2017-2024 is een planning van de renovatie van de kunstgrasvoetbalvelden opgenomen. In 2018, 2019 en 2020 renoveren we in totaal zeven kunstgrasvoetbalvelden. Binnen het huidige beheersplan worden alle velden gerenoveerd met gebruik van SBR rubbergranulaat. Ook de velden waarop op dit moment TPE ligt.

De overige drie kunstgrasvoetbalvelden zijn in 2014 gerenoveerd met SBR. Voor kunstgrasvoetbalvelden hanteren wij een minimale levensduur van twaalf jaar. Deze drie velden vallen dan ook buiten het huidige beheerplan en daarmee buiten de huidige planning.

Planningsoverzicht beheerplan sportparken 2017-2024				
Jaar van Renovatie	Veldbeschrijving	Voetbalvereniging	Huidig opvulmateriaal	Voorgesteld opvulmateriaal na renovatie
2018	Veld 2	Soccer Boys	TPE	TPE
2019	Veld 2	BVCB	TPE	TPE
2018	Veld 5	TOGB	SBR	TPE
2019	Veld 5	CVV Berkel	TPE	TPE
2019	Veld 3	BVCB	SBR	TPE
2019	Veld 4	BVCB	SBR	TPE
2020	Veld 4	TOGB	TPE	TPE

Er is geen noodzaak voor vroegtijdige vervanging

De afgelopen maanden verschenen twee toonaangevende rapporten over de gezondheidsrisico's van het gebruik van SBR op kunstgrasvoetbalvelden. Op 20 december 2016 publiceerde het RIVM het rapport 'Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op Kunstgrasvelden met rubbergranulaat'. Twee maanden later, op 28 februari 2017, publiceerde het European Chemical Agency (ECHA) het rapport 'An evaluation of the possible health risk of recycled rubber granules used as infill in synthetic turf sports fields'. Beide rapporten concluderen dat het gezondheidsrisico van het spelen op SBR verwaarloosbaar is. Wij handhaven dan ook ons besluit dat er geen noodzaak is om rubbergranulaat eerder te vervangen. Wij houden daarmee vast aan de renovatieplanning van kunstgrasvoetbalvelden zoals opgenomen in het beheerplan sportparken 2017-2024.

Bij renovatie of nieuwbouw kiezen wij op basis van duurzaamheidsargumenten voor TPE of een vergelijkbaar materiaal

Wij kiezen voor TPE op basis van een viertal argumenten:

- Langdurig gebruik van SBR levert naar grote waarschijnlijkheid milieuschade op.*
 Naast de gezondheidsrisico's wijdt het RIVM onderzoek uit 2016 ook een passage aan de milieueffecten van SBR. Hieruit blijkt dat er zink uit het granulaat vrijkomt dat via het regenwater de bodem en het oppervlaktewater in loopt (dit proces noemen wij uitloog). Het RIVM stelt: 'Dit is niet schadelijk voor de mens maar kan wel gevolgen hebben voor organisme in de bodem en oppervlaktewater.' In 2007 deed het RIVM al onderzoek naar de uitloog van zink uit rubbergranulaat. Het concludeerde destijds: 'De uitloog van zink uit rubbergranulaat is relatief groot. Ter vergelijking: de berekende zinkuitloog overschrijdt criteria uit het Bouwstoffenbesluit.' Gezien deze waarschijnlijke milieuschade is het niet in lijn met de collegeambitie 'realistisch duurzaam' om bij renovatie en nieuwbouw van kunstgrasvelden gebruik te maken van SBR.
- Er is TPE verkrijgbaar dat voldoet aan het bouwstoffenbesluit.*
 TPE is een verzamelnaam voor een groep rubberachtige synthetische stoffen, waaronder silicone. Door haar chemische samenstelling valt TPE, in tegenstelling tot SBR, wel onder het bouwstoffenbesluit. Er is dan ook TPE verkrijgbaar dat voldoet aan de eisen uit dit besluit. Dit type TPE voldoet daarmee aan strenge milieunormen. Daarnaast bevat TPE geen zink of andere metalen. De milieubelasting van dit materiaal is dan ook lager dan SBR. Op basis van onder andere deze overweging maakt de gemeente Utrecht al sinds 2007 naar tevredenheid gebruik van dit type TPE op haar kunstgrasvoetbalvelden.

3. *TPE is een duurzaam materiaal door zijn hoge mate van herbruikbaarheid en recyclebaarheid.*
Bij renovatie van een TPE kunstgrasveld kan tot 90% van de korrel worden hergebruikt. Daarnaast zijn de korrels die niet langer bruikbaar tot bijna 100% recyclebaar. In vergelijking: SBR korrels zijn voor maximaal 50% herbruikbaar en afgekeurde SBR-korrels worden afgevoerd en verwerkt als chemisch afval. Hierdoor beoordelen wij TPE als een duurzamer opvulmateriaal dan SBR. Ook zorgt de hoge mate van herbruikbaarheid dat de kosten voor renovatie van een TPE veld lager liggen dan die van een SBR veld. Op de lange termijn compenseren deze lagere renovatiekosten gedeeltelijk de waarschijnlijk hogere aanschafkosten van TPE.

4. *Terug gaan naar natuurgrasvelden is gezien de capaciteitsvraag praktisch onhaalbaar.*
Een veel genoemd alternatief voor het gebruik van opvulmateriaal op kunstgrasvelden is het teruggaan naar natuurgrasvelden. Maar de maximale belasting van een natuurgrasvoetbalveld is aanzienlijk lager dan die van een kunstgrasvoetbalveld. Dit omdat het spelen van wedstrijden en/of trainen op een natuurgrasveld het veld beschadigt. Alleen door rust kan het veld weer herstellen. Om te kunnen blijven voldoen aan de vraag in wedstrijd- en trainingscapaciteit moeten er, bij overschakelen naar natuurgras, daarom velden bijgebouwd worden. Op basis van KNVB trainingsnormen zijn dit voor Lansingerland 25 extra natuurgrasvelden. Onder andere door de hoge grondprijs in Lansingerland en de beperkte aanwezigheid van vrij bebouwbare grond zien wij dit niet als een haalbaar alternatief voor kunstgrasvelden.

Het is op dit moment onzeker of TPE meerkosten met zich meebrengt

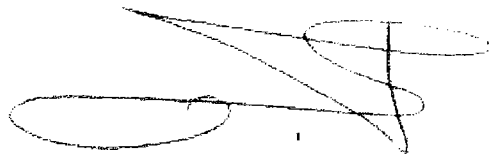
Op dit moment is renovatie met TPE per veld aanzienlijk duurder dan renovatie met SBR. Tegelijkertijd heeft de verwachte toename in vraag naar TPE effect op de prijs van het materiaal. De inschatting van de Vereniging Sport en Gemeente (hierna: VSG) is dat dit leidt tot een hogere productie en daarmee lagere kosten. Daarmee is op dit moment niet vast te stellen hoe de markt precies reageert op een aanbesteding. Of er sprake is van meerkosten door de keuze voor TPE, en zo ja hoeveel die meerkosten zijn. Het doen van de aanbesteding zal het concrete financiële effect inzichtelijk maken. Mocht naar aanleiding van het aanbestedingstraject er sprake zijn van meerkosten dan leggen wij deze via de voorjaars- of najaarsnota 2018 voor aan het college en uw raad.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

b.a.
drs. ing. Ad Eijkenaar
Secretaris

b.a.

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

B en W advies

Voorstel van
Stephan Leewis
Afdeling
E&MO
Mede accordering

Portefeuillehouder
Ankie van Tatenhove
Registratienummer
BW1700178
B&W Datum
2 mei 2017
n.a.v. ingekomen stuk nr.

Geheim
Nee

Onderwerp:
Reactie ongevraagd advies ASD rubbergranulaat

Vervolgactiviteiten:
Naar Commissie: Nee
Naar Gemeenteraad: Nee
Naar Ondernemingsraad: Nee

B&W-vergadering: 2 mei 2017 Conform voorstel besloten
Besloten is brief U17.04808 aan de Adviesraad Sociaal Domein (hierna: ASD) te versturen als reactie op hun ongevraagd advies inzake rubbergranulaat.

Samenvatting

Op 21 maart 2017 stuurde de ASD ons een ongevraagd advies. Daarin adviseert zij de gemeente over de omgang met kunstgrasvoetbalvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat. Met deze brief reageren wij op dat advies.

Beoogd maatschappelijk effect

Niet van toepassing

Argumenten

Het doet recht aan de inspanningen van de ASD te laten weten hoe met het advies is omgegaan
In haar brief verzoekt de ASD het college een reactie te sturen op haar ongevraagde advies.

Kanttekeningen

Niet van toepassing

Duurzaamheid

Niet van toepassing

(Extern) draagvlak

Niet van toepassing

Aanpak/ uitvoering

Niet van toepassing

Communicatie

Niet van toepassing

Burgerparticipatie

Niet van toepassing

Evaluatie en verantwoording

Niet van toepassing

Juridische aspecten

Artikel 3 lid 8 van de Verordening Sociaal Domein 2017

Kosten, baten en dekking

Niet van toepassing

Bijlage (voor besluitvorming B&W):

- Ongevraagd advies ASD rubbergranulaat op kunstgrasvelden (I17.12723)
- Reactie ongevraagd advies ASD over rubbergranulaat op kunstgrasvelden (U17.04808)

Adviesraad Sociaal Domein Lansingerland
Postbus 295
2650 AG BERKEL EN RODENRIJS

Verzenddatum 3 mei 2017
Ons kenmerk U17.04808

Afdeling
**Economische &
Maatschappelijke Ontwikkeling**
Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Stephan Leewis
Telefoon
14 010
E-mail
info@lansingerland.nl
Fax
(010) 800 40 01

Onderwerp **Reactie ongevraagd advies
rubbergranulaat**

Geachte heer Steenkamp,

Op 21 maart 2017 stuurde u ons een ongevraagd advies. Daarin adviseert u de gemeente over de omgang met kunstgrasvoetbalvelden die zijn ingestrooid met rubberkorrels (hierna: rubbergranulaat). Met deze brief reageren wij op uw advies.

Geen vervroegde vervanging van de toplaag van onze kunstgrasvoetbalvelden

In uw advies spreekt u, naar aanleiding van uitzendingen van het programma Zembla, uw zorg uit over het gebruik van rubbergranulaat op kunstgrasvoetbalvelden. U adviseert daarbij de gemeente om zo snel mogelijk alle velden met rubbergranulaat te vervangen.

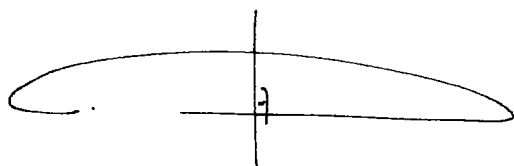
Bij de beoordeling van vraagstukken op het terrein van volksgezondheid laat de gemeente zich bijstaan door de twee daarvoor in Nederland geëigende instanties: het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (hierna: het RIVM) en de Gemeentelijke Gezondheidsdienst en Geneeskundige Hulporganisatie (hierna: GGD GHOR). Verder laat de gemeente zich op het beleidsveld sport bijstaan door de Vereniging Sport en Gemeente (hierna: VSG). Deze drie instanties concluderen op basis van wetenschappelijk onderzoek dat het sporten op rubbergranulaat veilig is. Wij sluiten ons aan bij deze adviezen. Wij zien dan ook geen reden om over te gaan tot vervroegde vervangingen van de toplaag van onze kunstgrasvoetbalvelden.

Planning (groot) onderhoud

Uw advies vraagt ook om een concrete planning van renovatie/vervanging en om te overleggen met de verschillende voetbalverenigingen over deze renovatie/vervanging. Wij onderhouden nauw contact over zowel groot als klein onderhoud met alle verenigingen die velden huren van de gemeente. Met betrekking tot vervanging en renovatie hanteren wij in de begroting een termijn van 12 jaar voor de kunstgrasvoetbalvelden. Maar onze velden worden regelmatig geïnspecteerd op kwaliteit.

Is er, naar aanleiding van die inspectie of klachten van de huurder, het vermoeden dat een veld aan het einde van zijn levenstermijn komt dan laten wij een uitgebreide technische keuring uitvoeren. Op basis van deze keuring wordt besloten of het veld gerenoveerd of vervangen dient te worden, en zo ja wanneer. Rapporten van deze keuring en conclusies die daaruit worden getrokken delen en bespreken wij met onze huurders.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

A handwritten signature consisting of a large, horizontal, oval-shaped stroke with a vertical line intersecting it near the center.

drs. ing. Ad Eijkenaar
Secretaris

A handwritten signature with a stylized, cursive appearance, featuring several overlapping loops and a long, sweeping tail.

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

T16.13331

Voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland

Sportpark	Veld	Soort kunstgras
Het Hoge Land	TOGB 4	Geen rubbergranulaat
Het Hoge Land	TOGB 5	Rubbergranulaat
Het Hoge Land	TOGB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat
Het Hoge Land	CVV Berkel 3	Rubbergranulaat
Het Hoge Land	CVV Berkel 5	Geen rubbergranulaat
De Sporthoek	BVCB 2	Geen rubbergranulaat
De Sporthoek	BVCB 3	Rubbergranulaat
De Sporthoek	BVCB 4	Rubbergranulaat
De Sporthoek	BVCB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat
Merenveld	SV Soccer Boys 2	Geen rubbergranulaat
Merenveld	SV Soccer Boys 5	Rubbergranulaat
Merenveld	SV Soccer Boys trainingsveld 6	Rubbergranulaat

(Geplande) renovatie

2018

2014 < 4 jaar oud

2018

2018

2014 < 4 jaar oud

2014 < 4 jaar oud

TOGB Sportvereniging
Postbus 121
2650 AC BERKEL EN RODENRIJS

Verzenddatum 7 oktober 2016
Ons kenmerk U16.13331

Afdeling
**Economische &
Maatschappelijke Ontwikkeling**
Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Dewi Klijnsmit
Telefoon
14 010
E-mail
info@lansingerland.nl
Fax
(010) 800 40 01

Onderwerp **Kunstgrasvelden**

Beste bestuursleden,

Een uitzending van televisieprogramma Zembla op 5 oktober 2016 stond in het teken van het gebruik en de risico's van rubbergranulaat op voetbalkunstgrasvelden. Door deze uitzending krijgen wij veel vragen van inwoners. Met deze brief:

- nodigen wij u uit voor een informatiebijeenkomst en;
- informeren wij u over de stand van zaken.

Uitnodiging informatiebijeenkomst

Graag nodigen wij een afvaardiging van uw bestuur uit voor een informatiebijeenkomst op maandag 10 oktober 2016 om 18:00 uur in het gemeentehuis. Met deze bijeenkomst willen wij met u in gesprek over de laatste ontwikkelingen rondom dit onderwerp.

Rubbergranulaat in kunstgrasvelden

Kunstgrasvelden worden ingestrooid met rubbergranulaat. Rubbergranulaat is fijngemalen rubber. Dit wordt veelal gemaakt van oude rubberproducten zoals versnipperde autobanden. Die op die manier hergebruikt worden. Deze stof stond centraal in de uitzending van Zembla. De stof is recent toegevoegd aan de lijst van stoffen die mogelijk kankerverwekkend zijn.

Situatie in Lansingerland

In Lansingerland wordt rubbergranulaat gebruikt op zes kunstgrasvelden bij voetbalverenigingen. Deze rubberkorrels zorgen ervoor dat het kunstgrasveld dezelfde eigenschappen krijgt als een natuurgrasveld, zodat de bal niet te snel rolt en niet te hoog stuitert. Daarnaast wordt het kunstgras beter geschikt voor slidings.

Eerste reactie RIVM

Volgens het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) is er op dit moment geen reden om te stoppen met sporten op kunstgrasvelden. Op verzoek van het ministerie van VROM is in 2008 door het RIVM onderzoek gedaan naar de veiligheid van rubbergranulaat. Uit de beoordeling bleek dat de korrels

geen risico's met zich meebrengen voor de gezondheid van mensen die sporten op de kunstgrasvelden. Het RIVM gaf gemeenten en KNVB een positief advies over het gebruik van het rubbergranulaat.

Nieuw onderzoek

De Europese Commissie heeft onlangs aan het ECHA (European Chemicals Agency) opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de samenstelling van de stoffen van rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid van mensen. De resultaten van dit nieuwe onderzoek verwachten wij rond februari 2017.

Veilig en gezond voetballen

Wij begrijpen de ontstane onrust binnen de vereniging en onder inwoners. Voor ons is het belangrijk dat inwoners veilig en gezond kunnen voetballen op de kunstgrasvelden. Wij houden het nieuwe onderzoek en landelijke ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. Mocht er nieuwe wet- en regelgeving ontstaan, dan passen wij dit uiteraard ook toe in onze gemeente.

Vragen?

Heeft u een vraag over deze brief? U kunt contact opnemen met Dewi Klijnsmit via bovenvermelde contactgegevens. Voor meer informatie en veel gestelde vragen en antwoorden over het rubbergranulaat op kunstgrasvelden kunt u terecht op de [website](#) van de KNVB. Daarnaast heeft ook het RIVM een verklaring op hun [website](#) opgenomen.

Met een vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Lansingerland

Sandra Hammer
hoofd afdeling Economische en Maatschappelijke Ontwikkeling

Informatiebijeenkomst voetbalkunstgrasvelden en rubbergranulaat Maandag 10 oktober 2016

Uitzending Zembla

Op 5 oktober 2016 zond Zembla de uitzending 'Gevaarlijk spel' uit. Hierin werd aandacht besteed aan de gezondheidsrisico's van voetbalkunstgrasvelden die ingestrooid zijn met rubbergranulaat.

Lansingerland

In Lansingerland hebben we verschillende typen kunstgrasvelden. In de uitzending van Zembla is alleen gesproken over het rubbergranulaat van voetbalkunstgrasvelden. In Lansingerland zijn er vijf voetbalkunstgrasvelden waarop ook wedstrijden gespeeld worden en 1 trainingsveld, verdeeld over vier voetbalverenigingen. De kunstgrasvelden voor hockey, korfbal e.d. in de gemeente Lansingerland hebben deze korrels niet.

Overzicht van de voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland:

Voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland

Sportpark	Veld	Soort kunstgras	Geplande renovatie
Het Hoge Land	TOGB 4	Geen rubbergranulaat	-
Het Hoge Land	TOGB 5	Rubbergranulaat	2018
Het Hoge Land	TOGB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	-
Het Hoge Land	CVV Berkel 3	Rubbergranulaat	2014
Het Hoge Land	CVV Berkel 5	Geen rubbergranulaat	-
De Sporthoek	BVCB 2	Geen rubbergranulaat	-
De Sporthoek	BVCB 3	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB 4	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	-
Merenveld	SV Soccer Boys 2	Geen rubbergranulaat	-
Merenveld	SV Soccer Boys 5	Rubbergranulaat	2013
Merenveld	SV Soccer Boys trainingsveld 6	Rubbergranulaat	2013

Onderzoeken

In 2006 is in opdracht van het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) onderzoek gedaan naar het rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid. De conclusie van dit onderzoek was dat er geen risico's voor de gezondheid zouden zijn. De uitzending van Zembla trekt dit onderzoek in twijfel.

De Europese Commissie heeft onlangs aan het ECHA (European Chemicals Agency) opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de samenstelling van de stoffen van rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid van mensen. De resultaten van dit nieuwe onderzoek worden rond februari 2017 verwacht.

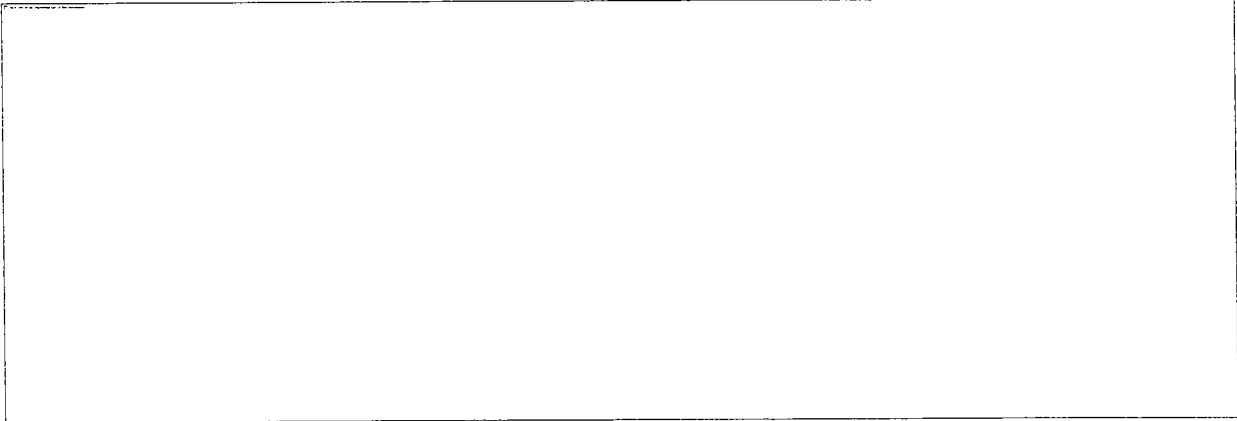
Veilig en gezond voetballen

Voor de gemeente Lansingerland is het belangrijk dat inwoners veilig en gezond kunnen sporten, en in dit geval voetballen op de kunstgrasvelden. We houden het nieuwe onderzoek en landelijke ontwikkelingen nauwkeurig in de gaten. Mocht er nieuwe wet- en regelgeving ontstaan, dan passen we dit uiteraard ook toe in onze gemeente. Wij houden de richtlijnen van de KNVB en het RIVM aan.

Meerprijs veilige variant bij renovatie velden

Gezien de ontwikkelingen rondom de kunstgrasvelden verwachten we dat de vraag naar alternatieven zal stijgen en daardoor ook de prijzen omhoog gaan.

Overzicht meerprijs renovatie velden:

** Bart heeft mij gevraagd deze gegevens niet één-op-één te delen, maar het is wel goed voor ons beeld. En we kunnen natuurlijk wel aangeven dat de meerprijs vele malen hoger ligt dan **b** maar dat de definitieve kosten afhankelijk zijn van de levensduur van de materialen.*

Bij de keuze voor het type veld speelt natuurlijk niet alleen de prijs mee maar ook de verwachte levensduur.

- Volledig kurk → de levensduur van dit product is niet bekend, lijkt goedkoopste variant, maar wellicht op lange termijn duurdere keuze.
- Volledig TPE → gaat gegarandeerd 14 jaar mee, lijkt duurste variant, maar wellicht op lange termijn de goedkoopste keuze.

Zodra meer bekend is over de alternatieven en duidelijk is of het rubbergranulaat schadelijk is, kunnen keuzes worden gemaakt over de vervangende varianten van kunstgras.

GEMEENTE

Lansingerland

Aan
Leden van de gemeenteraad van Lansingerland

Afdeling
Economische & Maatschappelijke
Ontwikkeling
Stephan Leewis
Telefoon
(010) 800 46 18
E-mail
Stephan.Leewis@lansingerland.nl

Datum **16 december 2016**
Onderwerp **Berekening capaciteit voetbalverenigingen**
Nummer **T16.16864**

Vereniging	Aantal kunstgras velden met rubbergranulaat	Overcapaciteit voor aftrek kunstgrasvelden (uur per jaar)	te kort capaciteit (uur per jaar)
TOGB	1	0	1200
CVV Berkel	1	0	1200
BVCB	2	332	2068
SV Soccer Boys	2	0	2400
Totaal			6868

Toelichting

Voor het uitvallen van de kunstgrasvoetbalvelden met rubbergranulaat had alleen de vereniging BVCB een kleine overcapaciteit van 332 trainingsuren. De overige verenigingen maakten op basis van de KNVB normen gebruik van maximale capaciteit van hun velden. Volgens deze normen is capaciteit van een kunstgrasvoetbalveld 1200 uur per jaar. Op basis van deze normen is het tekort aan gebruiksuren voetbalveld over de gehele gemeente op dit moment 6868 uur.

Met een vriendelijke groet,
Stephan Leewis
Afdeling Economische & Maatschappelijke Ontwikkeling

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie (ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-1

Monster 2010002789-1: CVV pannaveld

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
10,18-Bisnorabieta-8,11,13-triene	32624-67-2	0,69
Fluoranthene	206-44-0	2,04
Pyrene	129-00-0	9,63
N-1,3-Dimethylbutyl;-N'-phenylbenzenediamine	793-24-8	0,97
15-Isobutyl-(13 α H)-isocopalane	87953-47-7	0,92
4,4'-((p-Phenylene)diisopropylidene)diphenol	2167-51-3	1,10
Brompheniramine	86-22-6	1,53
N(1)-(2,4-Dinitrophenyl)-4-methyl-m-phenylenediamine	130498-34-9	1,15
n-Nonacosane	630-03-5	0,47
Tetratriacontane	14167-59-0	0,58
Octadecyl stearate	2778-96-3	0,39

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie (ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-2

Monster 2010002789-2: CVV veld 3

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
Hexadecanoic acid	57-10-3	0,56
2,5-Diphenyl-2,4-hexadiene	16819-47-9	0,38
10,18-Bisnorabieta-8,11,13-triene	32624-67-2	1,28
Fluoranthene	206-44-0	1,92
Pyrene	129-00-0	9,08
Stearic acid	57-11-4	1,07
2,5-Diphenyl-2-hexene	52161-54-3	3,62
1-Phenyl-1,3,3-trimethylindan	3910-35-8	0,93
1,3-Dimethylpyrene	64401-21-4	0,77
trans-1,1'-Bibenzoindanylidene	24536-68-3	1,10
Indeno[1,2,3-cd]pyrene	193-39-5	1,11

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie (ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-3

Monster 2010002789-3: TogB veld 4

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
Hexadecanoic acid	57-10-3	0,10
28-Nor-17 β (H)-hopane	36728-72-0	1,13

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie (ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-4

Monster 2010002789-4: TogB veld 5

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
Hexadecanoic acid	57-10-3	0,78
Pyrene	129-00-0	0,80
Stearic acid	57-11-4	4,87
1,2,3,4,7,8,9,10-Octahydro-12H-[1]benzothieno[2,3-d]pyrido[1,2-a]pyrimidine-12-thione	102254-63-7	0,92
2-[4-(Dimethylamino)phenyl]-1-(4-methylphenyl)cyclopropanecarbonitrile	32589-51-8	0,79
3 α ,7 α ,12 α -Trihydroxycoprostanic acid	547-98-8	1,70
17,18-Diidoandrostande	56053-11-3	1,15
Bufalone	4029-65-6	0,73
28-Nor-17 β (H)-hopane	36728-72-0	1,01
Benzo[ghi]perylene	191-24-2	0,54

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie (ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-5

Monster 2010002789-5: Soccerloop Bleiswijk veld 4

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
Tetradecanoic acid	544-63-8	0,42
Phenanthrene	85-01-8	1,40
2,4-Diphenyl-4-methyl-2(E)-pentene	22768-22-5	0,62
Hexadecanoic acid	57-10-3	16,27
7-Isopropyl-1-methyl-1,2,3,4,4a,9,10,10a-octahydrophenanthrene	32624-67-2	2,94
Fluoranthene	206-44-0	5,13
Pyrene	129-00-0	19,00
Stearic acid	57-11-4	14,10
N-1,3-Dimethylbutyl;-N'-phenylbenzenediamine	793-24-8	2,26
Dehydroabietic acid	1740-19-8	1,37
2,5-Diphenyl-2-hexene	52161-54-3	4,71
1-Phenyl-1,3,3-trimethylindane	3910-35-8	0,85
4,4'-((p-Phenylene)diisopropylidene)diphenol	2167-51-3	1,85
Brompheniramine	86-22-6	1,30
trans-1,1'-Bibenzoindanylidene	24536-68-3	1,73
Indeno[1,2,3-cd]pyrene	193-39-5	2,85

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie (ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-6

Monster 2010002789-6: Soccerloop Bleiswijk veld 5

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
Phenanthrene	85-01-8	1,34
2,4-Diphenyl-4-methyl-2(E)-pentene	22768-22-5	1,08
Hexadecanoic acid	57-10-3	8,99
10,18-Bisnorabieta-8,11,13-triene	32624-67-2	2,82
Fluoranthene	206-44-0	4,63
Pyrene	129-00-0	20,25
Stearic acid	57-11-4	9,20
N-1,3-Dimethylbutyl;-N'-phenylbenzenediamine	793-24-8	2,64
2,4-Bis(1-phenylethyl)phenol	2769-94-0	1,19
1-Phenyl-1,3,3-trimethylindane	3910-35-8	5,70
4,4'-((p-Phenylene)diisopropylidene)diphenol	2167-51-3	1,25
Benzo[k]fluoranthene	207-08-9	1,37
trans-1,1'-Bibenzoindanylidene	24536-68-3	1,50
Indeno[1,2,3-cd]pyrene	193-39-5	2,72

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie
(ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-7

Monster 2010002789-7: BVCB veld 3

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
Anthracene	120-12-7	0,31
Hexadecanoic acid	57-10-3	0,81
7-Isopropyl-1-methyl-1,2,3,4,4a,9,10,10a-octahydrophenanthrene	32624-67-2	0,85
Fluoranthene	206-44-0	1,38
Pyrene	129-00-0	3,70
Stearic acid	57-11-4	2,82
Hydroxyfluoxymesterone	88936-08-7	0,61
2,5-Diphenyl-2-hexene	52161-54-3	2,52
6,8-Dimethylnaphtho[2,3-b][1]benzothiophene	24964-16-7	1,65
Methoxyellipticine	10371-86-5	3,06
Benzo[ghi]perylene	191-24-2	5,37
2-[4-(Dimethylamino)phenyl]-1-(4-methylphenyl)cyclopropanecarbonitrile	32589-51-8	6,24
Benzo[k]fluoranthene	207-08-9	1,33
Indeno[1,2,3-cd]pyrene	193-39-5	3,81

Semikwantitative Identificatie GC-MS na extractie (ID Bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789-8

Monster 2010002789-8: BVCB veld 4

Gevonden componenten	CAS#	mg/kg
Phenanthrene	85-01-8	0,54
Hexadecanoic acid	57-10-3	2,36
2,7-Dimethylphenanthrene	1576-69-8	0,36
7-Isopropyl-1-methyl-1,2,3,4,4a,9,10,10a-octahydrophenanthrene	32624-67-2	0,90
Fluoranthene	206-44-0	1,53
Pyrene	129-00-0	3,70
Stearic acid	57-11-4	6,06
Diisooctyl phthalate	27554-26-3	2,61
2,5-Diphenyl-2-hexene	52161-54-3	3,30
Indophenol	132-31-0	3,23
1,2,3,4,7,8,9,10-Octahydro-12H-[1]benzothieno[2,3-d]pyrido[1,2-a]pyrimidine-12-thione	102254-63-7	5,73
Perylene	198-55-0	1,72
Indeno[1,2,3-cd]pyrene	193-39-5	4,20

C:\Xcalibur\data\161203-003

12/3/2016 2:12:22 PM

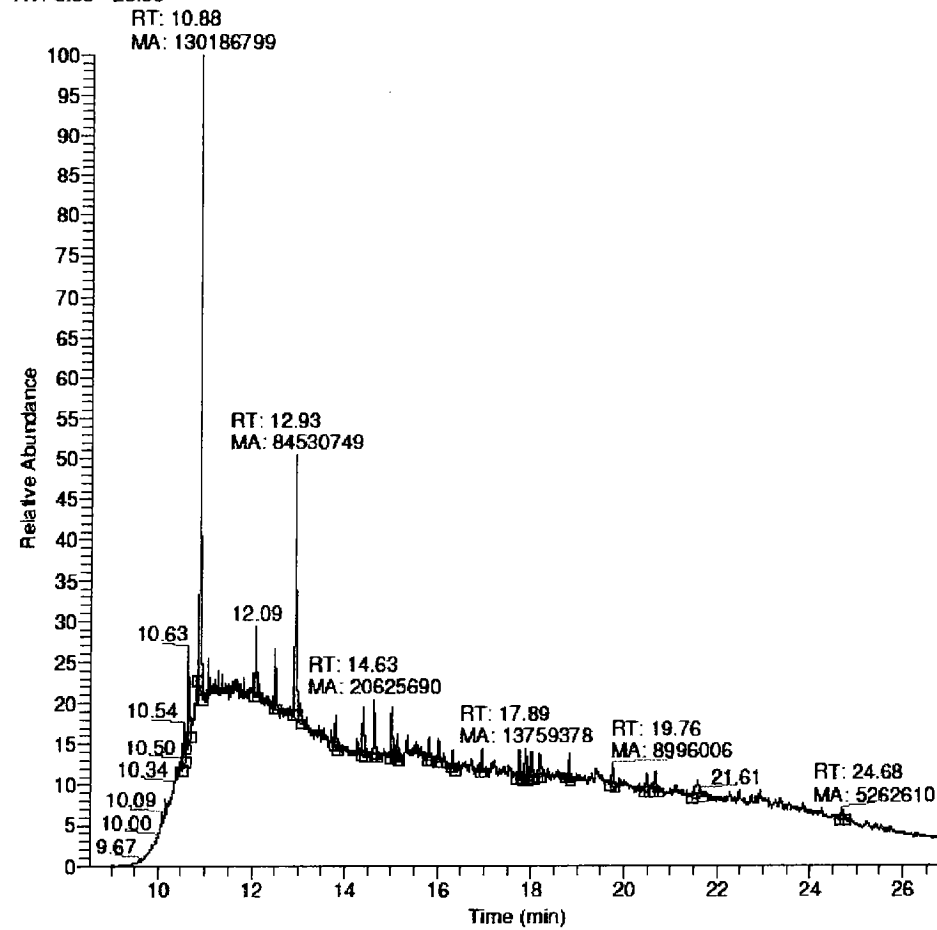
FBV-1

RT: 8.53 - 26.90

NL: 1.01E8

m/z=

115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
275.50-276.50+277.50-278.50+278.50-279.50+
301.50-302.50 MS 161203-003

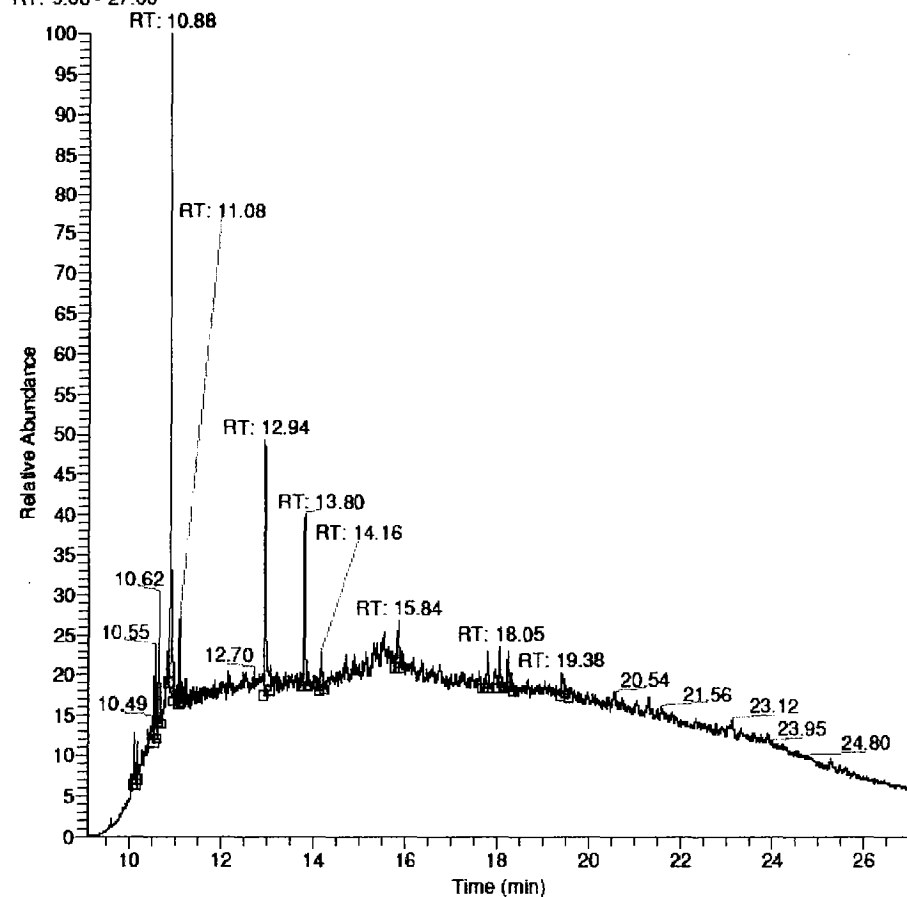

Figuur 1: *Monster 2010002789-1: CVV pannaveld*

C:\Xcalibur\data\161203-005
 FBV-2

12/3/2016 3:59:31 PM

RT: 9.08 - 27.00

NL: 1.59E8

m/z=

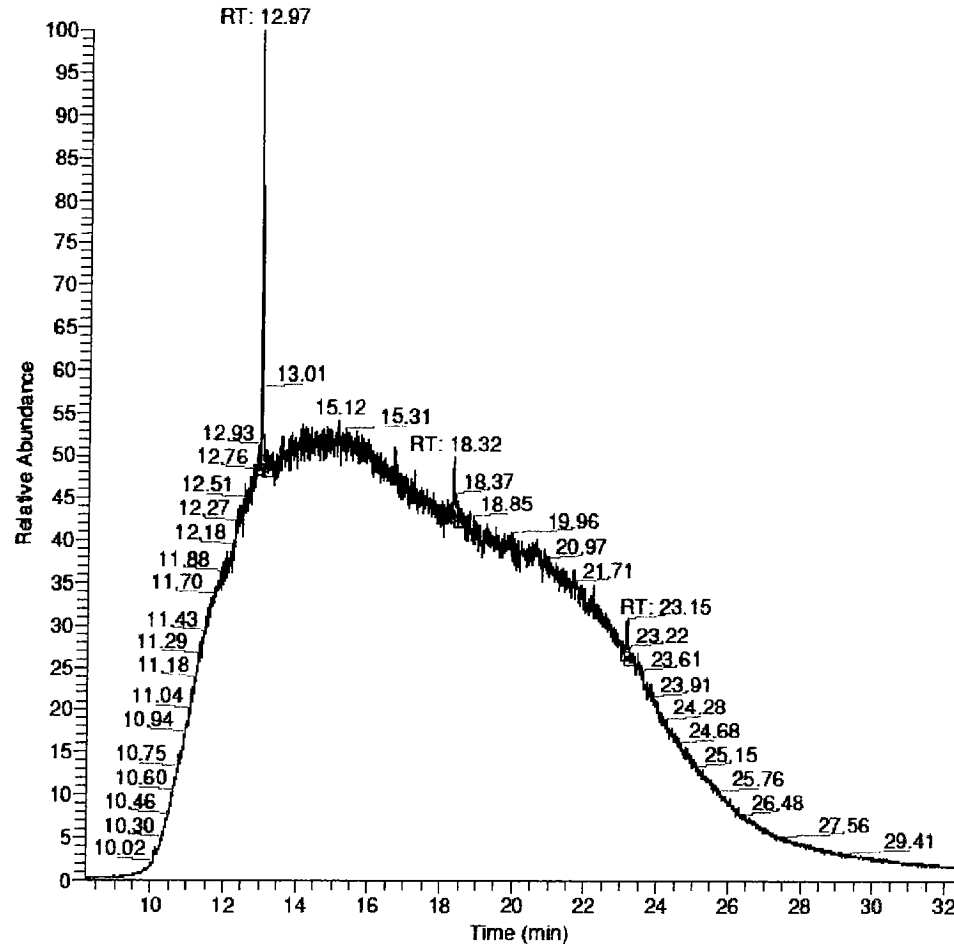
115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
 165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
 201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
 254.22-255.22+275.50-276.50+277.50-278.50+
 278.50-279.50 MS 161203-005

Figuur 2: Monster 201002789-2: CVV veld 3

C:\Xcalibur\data\161203-007
 FBV-3

12/3/2016 5:58:37 PM

RT: 8.18 - 32.26

NL: 6.26E7

m/z=

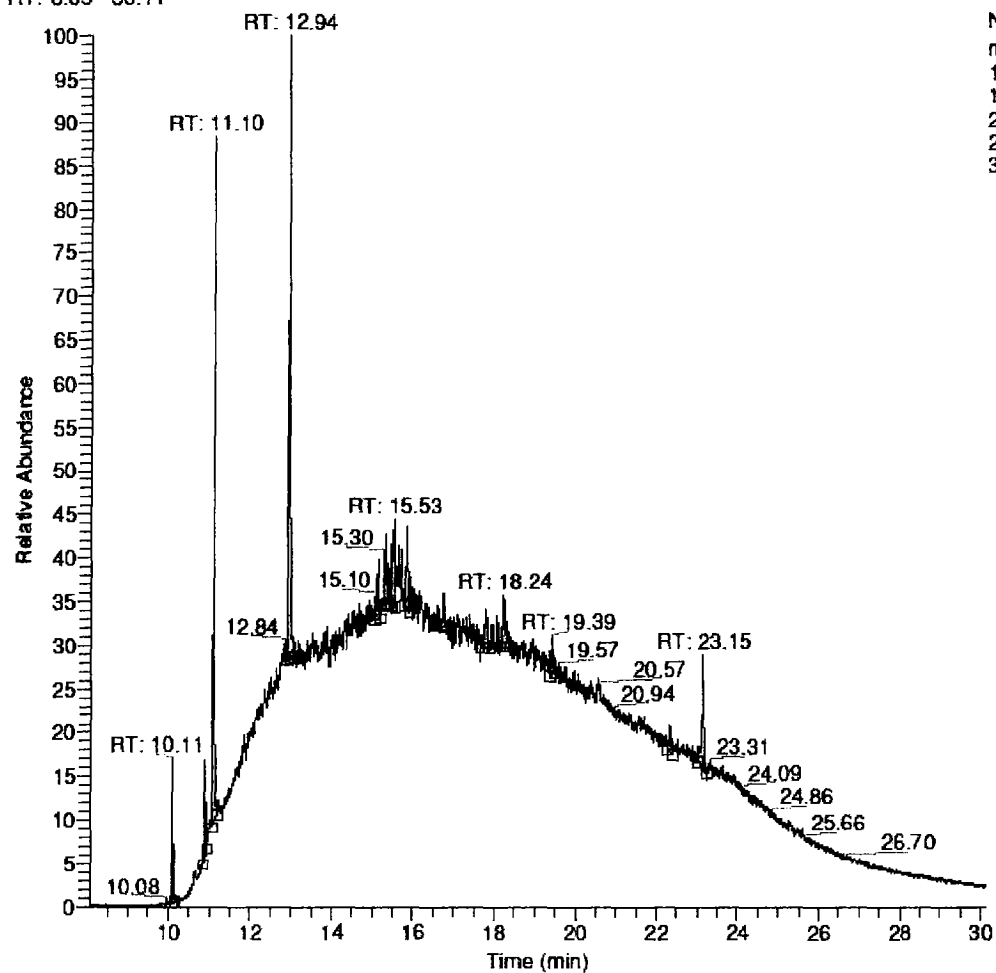
115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
 165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
 201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
 275.50-276.50+277.50-278.50+278.50-279.50+
 301.50-302.50 MS 161203-007

Figuur 3: Monster 2010002789-3: TogB veld 4

C:\Xcalibur\data\161203-009
 FBV-4

12/3/2016 7:57:49 PM

RT: 8.05 - 30.11

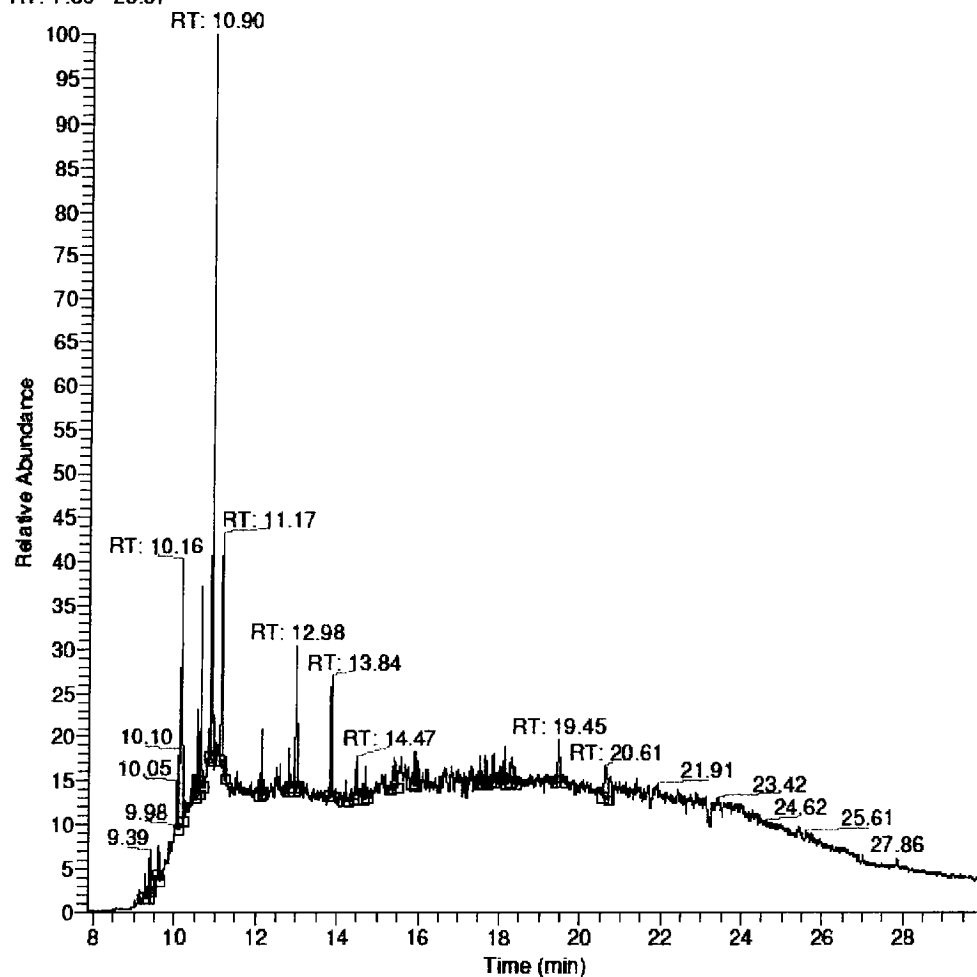
NL: 5.30E7
 m/z=
 115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
 165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
 201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
 275.50-276.50+277.50-278.50+278.50-279.50+
 301.50-302.50 MS 161203-009

Figuur 4: *Monster 201002789-4: TogB veld 5*

CA\Xcalibur\data\161203-011
 FBV-5

12/3/2016 9:57:01 PM

RT: 7.85 - 29.97

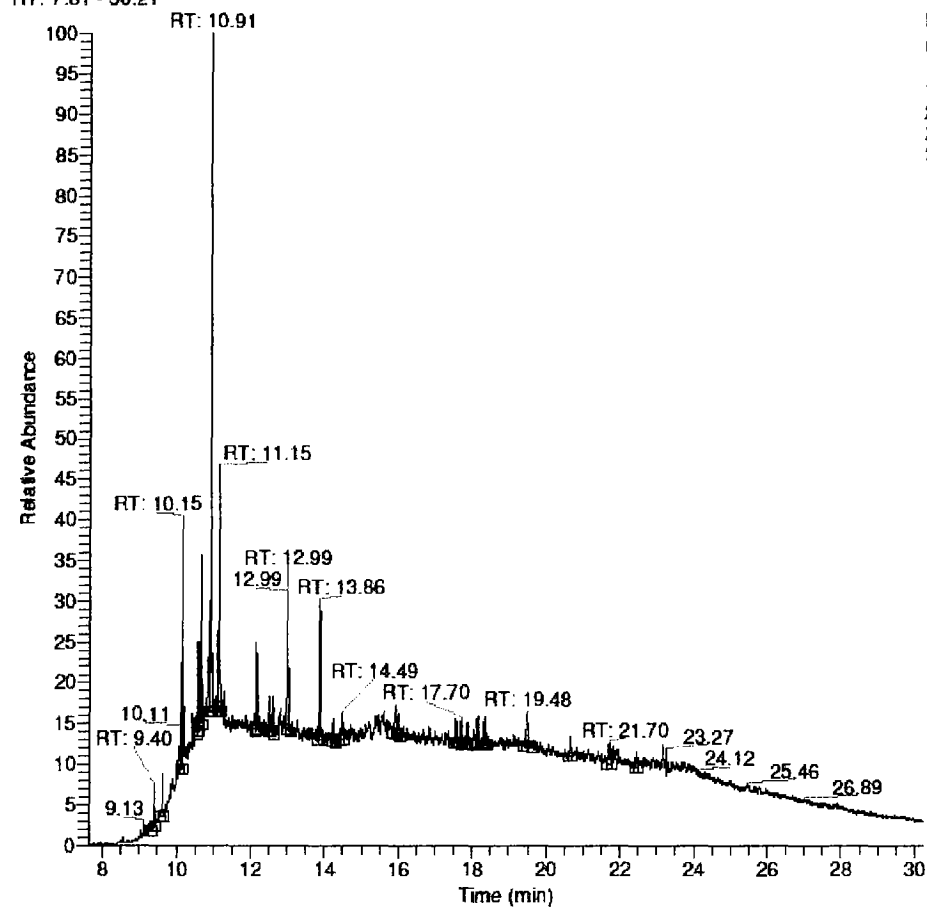
NL: 2.33E8
 m/z=
 115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
 165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
 201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
 275.50-276.50+277.50-278.50+278.50-279.50+
 301.50-302.50 MS 161203-011

Figuur 5: Monster 2010002789-5: Soccerloop Bleiswijk veld 4

C:\Xcalibur\data\161203-013
 FBV-6

12/3/2016 11:56:51 PM

RT: 7.61 - 30.21

NL: 1.60E8

m/z=

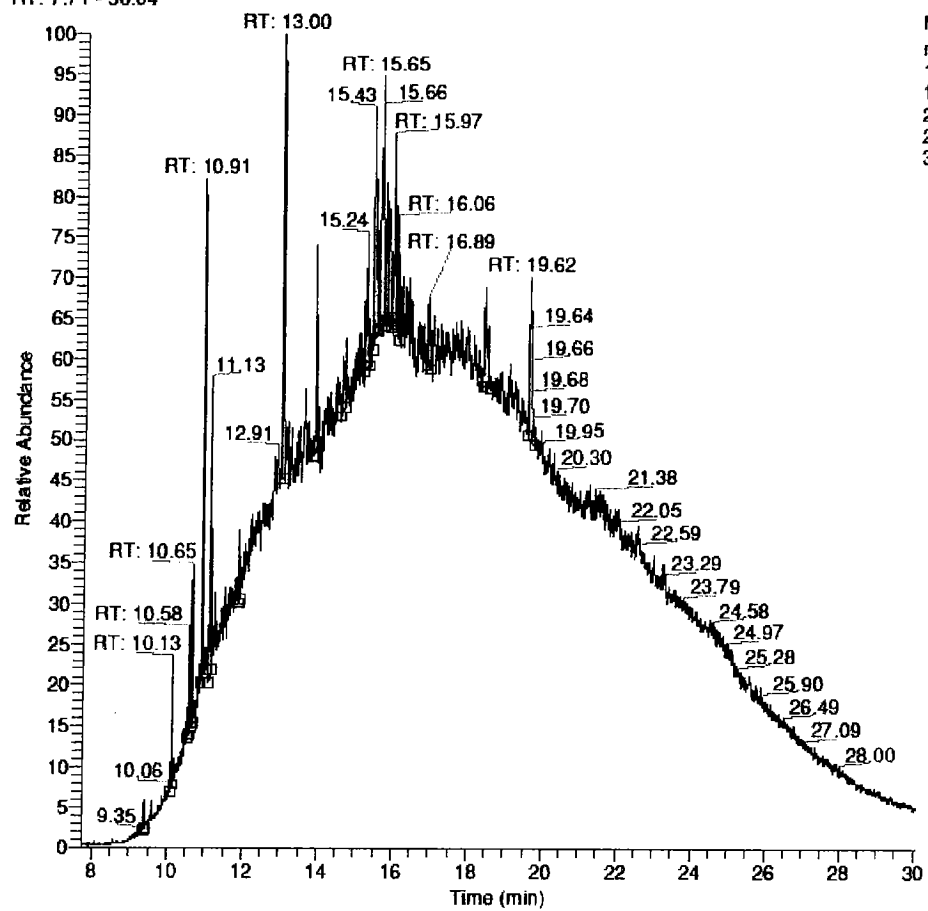
115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
 165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
 201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
 275.50-276.50+277.50-278.50+278.50-279.50+
 301.50-302.50 MS 161203-013

Figuur 6: **Monster 2010002789-6: Soccerloop Bleiswijk veld 5**

C:\Xcalibur\data\161203-015
FBV-7

12/4/2016 1:57:23 AM

RT: 7.71 - 30.04

NL: 4.70E7

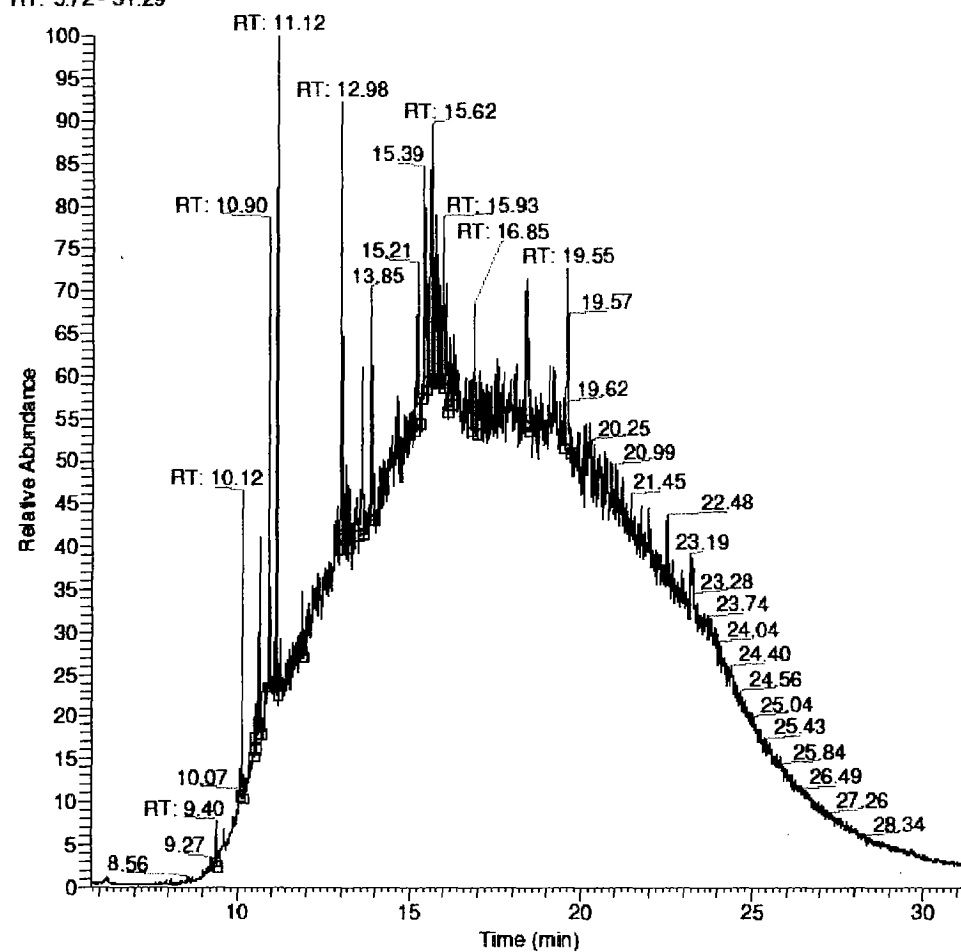
m/z=
115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
275.50-276.50+277.50-278.50+278.50-279.50+
301.50-302.50 MS 161203-015

Figuur 7: Monster 2010002789-7: BVCB veld 3

C:\Xcalibur\data\161203-017
 FBV-8

12/4/2016 3:56:57 AM

RT: 5.72 - 31.29

NL: 3.95E7

m/z=

115.50-116.50+127.50-128.50+128.50-129.50+
 165.50-166.50+177.50-178.50+178.50-179.50+
 201.50-202.50+227.50-228.50+251.50-252.50+
 275.50-276.50+277.50-278.50+278.50-279.50+
 301.50-302.50 MS 161203-017

Figuur 8: Monster 2010002789-8: BVCB veld 4

Monsterneming

- Van elk voetbalveld is op 4 verschillende punten een monster genomen door middel van het opvegen van de korrels.
- De fracties per veld zijn samengevoegd tot een monster.

Analysemethode

- De monsters zijn geëxtraheerd door middel van een soxhlet-apparaat met acetonitrile als extractievloeistof.
- De extracten zijn geconcentreerd door middel van indamping onder een stikstofflow en gezuiverd met behulp van een alumina SPE kolom.
- De opgewerkte extracten zijn verder geconcentreerd en vervolgens aangevuld tot een bekend volume waarna een interne standaard oplossing is toegevoegd.
- De eindoplossingen zijn geanalyseerd met behulp van een Thermo Scientific ISC GC-MS systeem in combinatie met een Rxi-1MS kolom.

T16.17205

NEDLAB

reliable and quality

Identificatie GC-MS (ID-bibliotheek)

Rapport nummer: 2010002789

Monster 2010002789-1: CVV pannaveld

Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Methyl Isobutyl Ketone	3,25	108-10-1
Heptane	0,69	142-82-5
2,2,4,4-Tetramethyloctane	0,05	62183-79-3

Monster 2010002789-2: CVV veld 3

Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Methyl Isobutyl Ketone	3,08	108-10-1
Heptane	0,61	142-82-5
2-Azido-2,4,4,6,6-pentamethylheptane	0,04	Niet aanwezig

Monster 2010002789-3: TogB veld 4

Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Heptane	0,53	142-82-5
2,2,4,4-Tetramethyloctane	0,02	62183-79-3

Monster 2010002789-4: TogB veld 5

Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Methyl Isobutyl Ketone	1,06	108-10-1
Heptane	0,75	142-82-5
2-Azido-2,4,4,6,6-pentamethylheptane	0,04	Niet aanwezig

Monster 2010002789-5: Soccerloop Bleiswijk veld 4

Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Methyl Isobutyl Ketone	0,91	108-10-1
Heptane	0,69	142-82-5
2-Azido-2,4,4,6,6-pentamethylheptane	0,03	Niet aanwezig

Monster 2010002789-6: Soccerloop Bleiswijk veld 5

Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Methyl Isobutyl Ketone	2,36	108-10-1
Heptane	0,86	142-82-5
2,2,4,4-Tetramethyloctane	0,04	62183-79-3

Monster 2010002789-7: BVCB veld 3

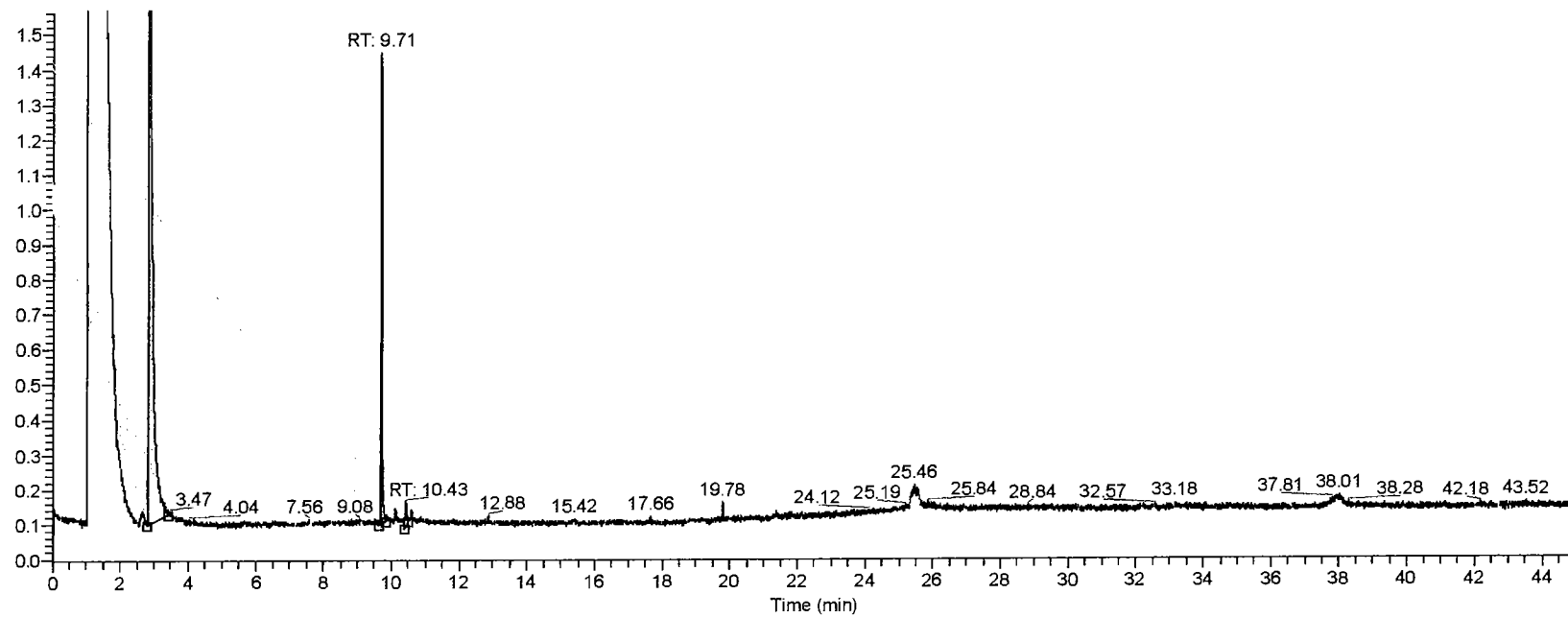
Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Pentane	0,24	109-66-0
Methyl Isobutyl Ketone	0,57	108-10-1
Heptane	0,80	142-82-5
2,2,4,4-Tetramethyloctane	0,06	62183-79-3

Monster 2010002789-8: BVCB veld 4

Gevonden component	mg/kg	CAS nummer
Pentane	0,06	109-66-0
Heptane	0,96	142-82-5
2-Azido-2,4,4,6,6-pentamethylheptane	0,06	Niet aanwezig

Monster 2010002789-1: CVV pannaveld

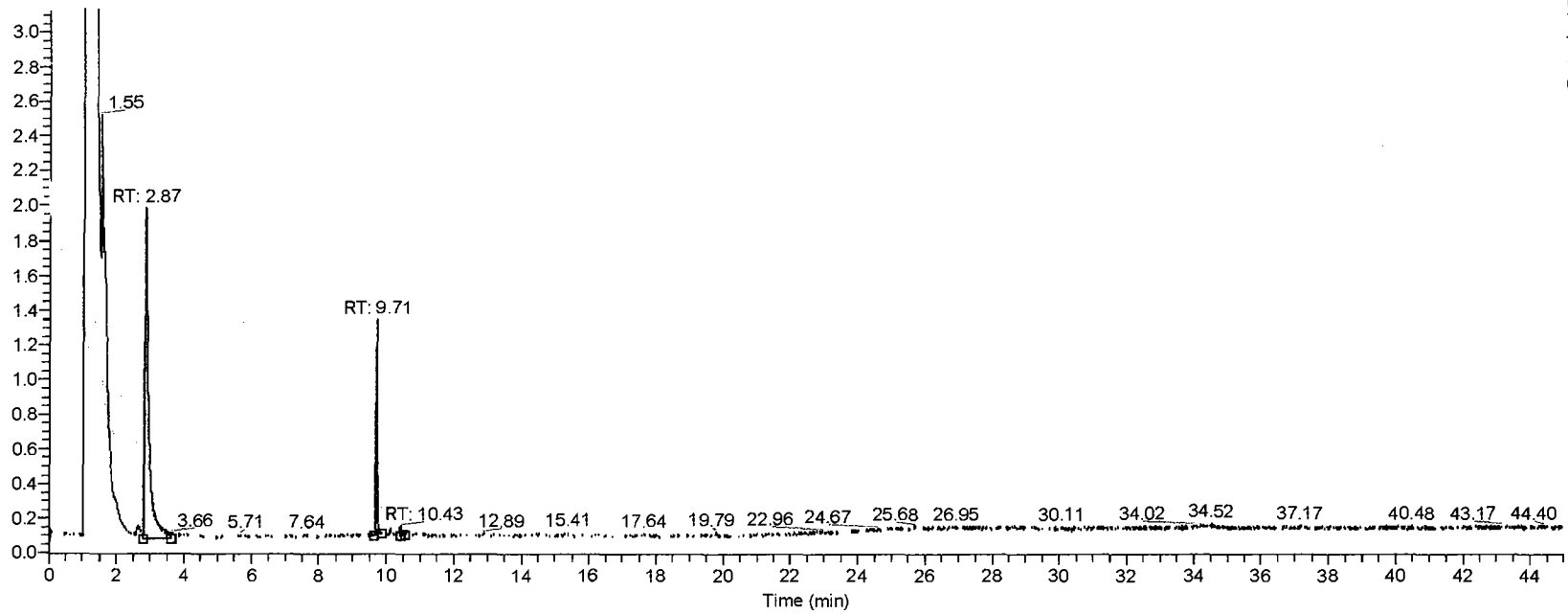
RT: 0.00 - 45.04

NL:
7.28E8
TIC MS
161116-
002

Monster 2010002789-2: CVV veld 3

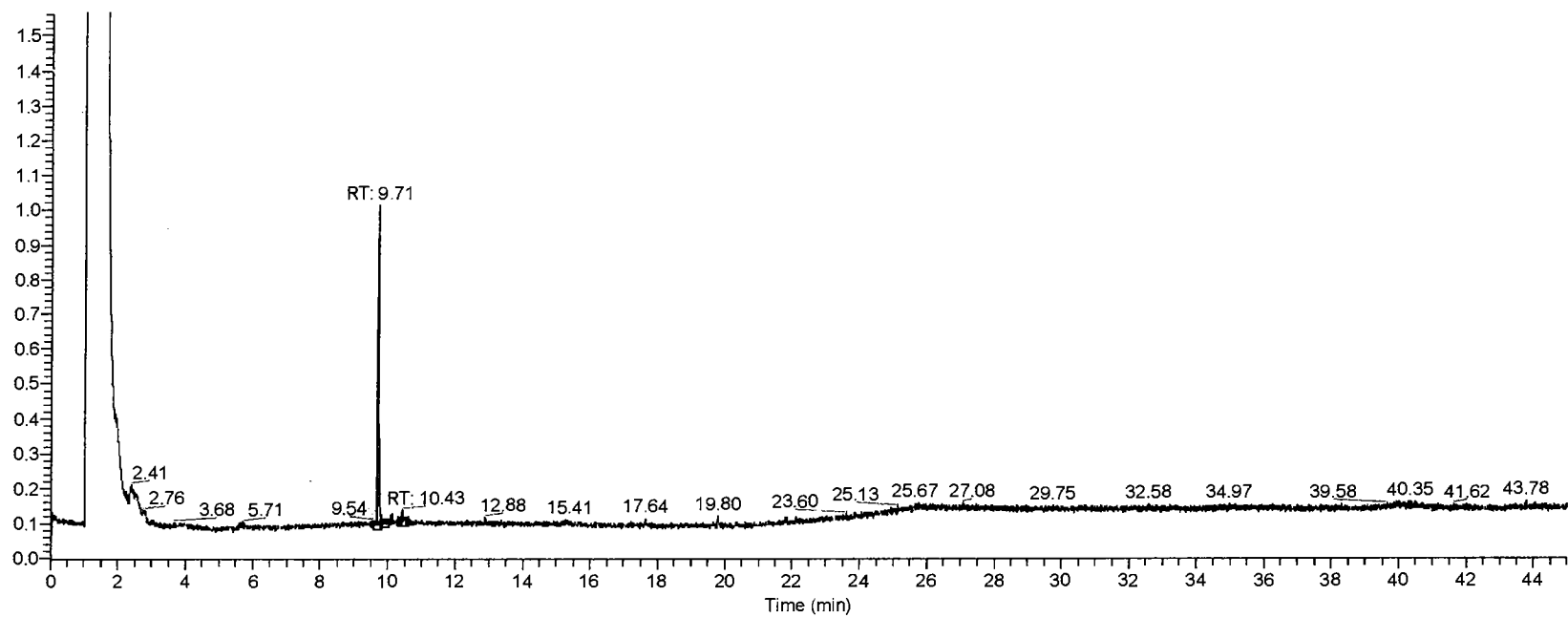
RT: 0.00 - 45.01

NL:
7.50E8
TIC MS
161116-
003

Monster 201002789-3: TogB veld 4

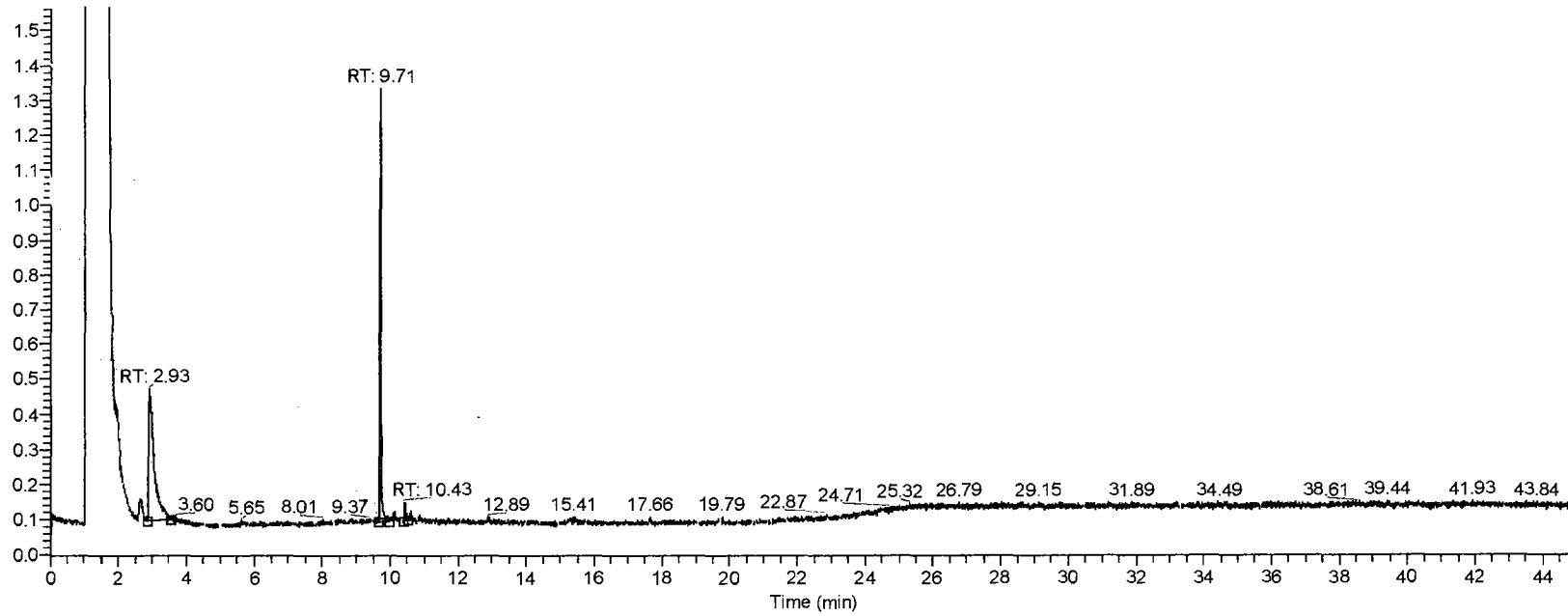
RT: 0.00 - 45.01

NL:
8.26E8
TIC MS
161116-
004

Monster 2010002789-4: TogB veld 5

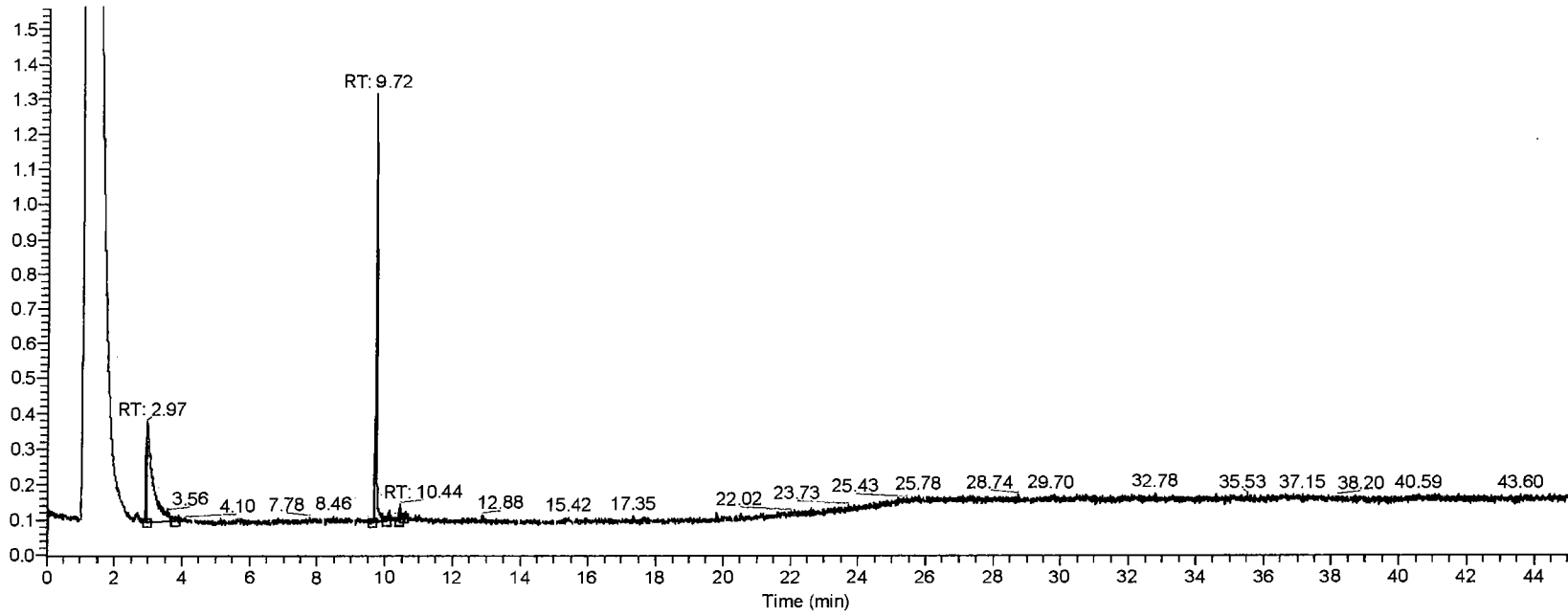
RT: 0.00 - 45.03

NL:
8.88E8
TIC MS
161116-
005

Monster 201002789-5: Soccerloop Bleiswijk veld 4

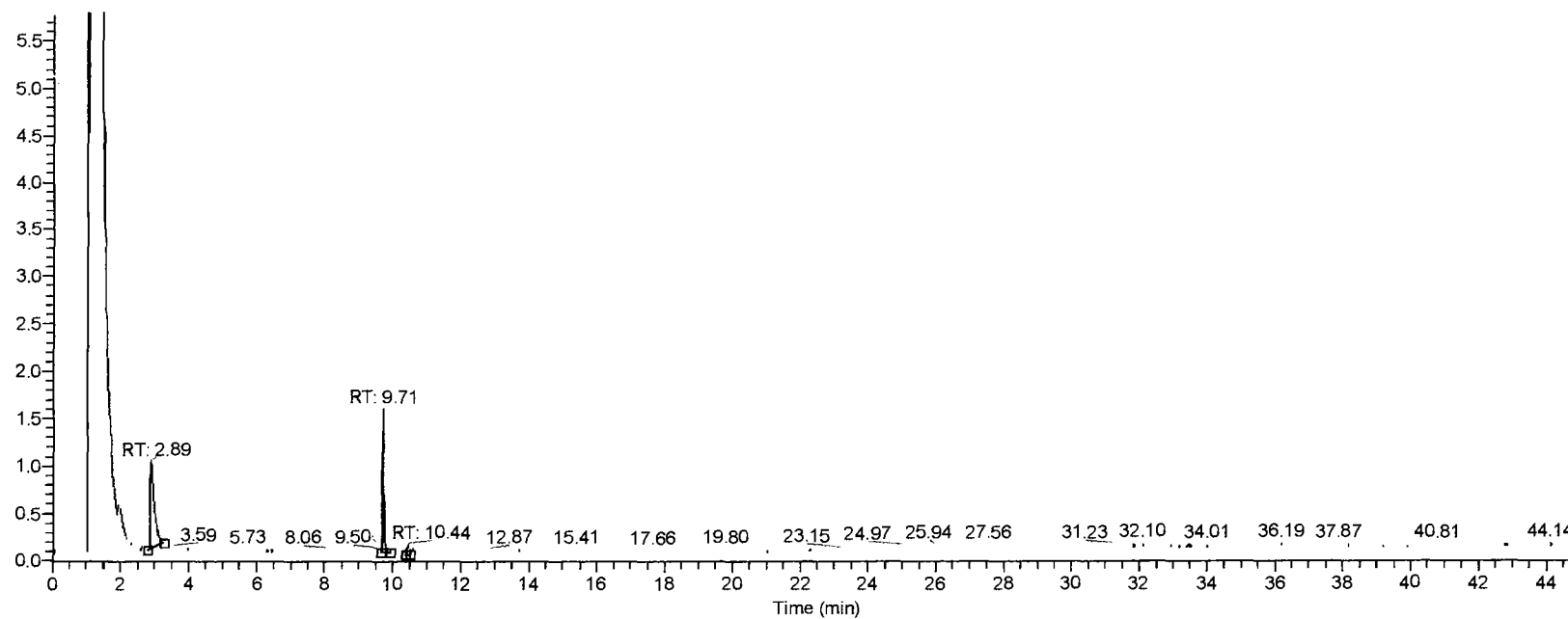
RT: 0.00 - 45.00

NL:
7.93E8
TKC MS
161116-
006

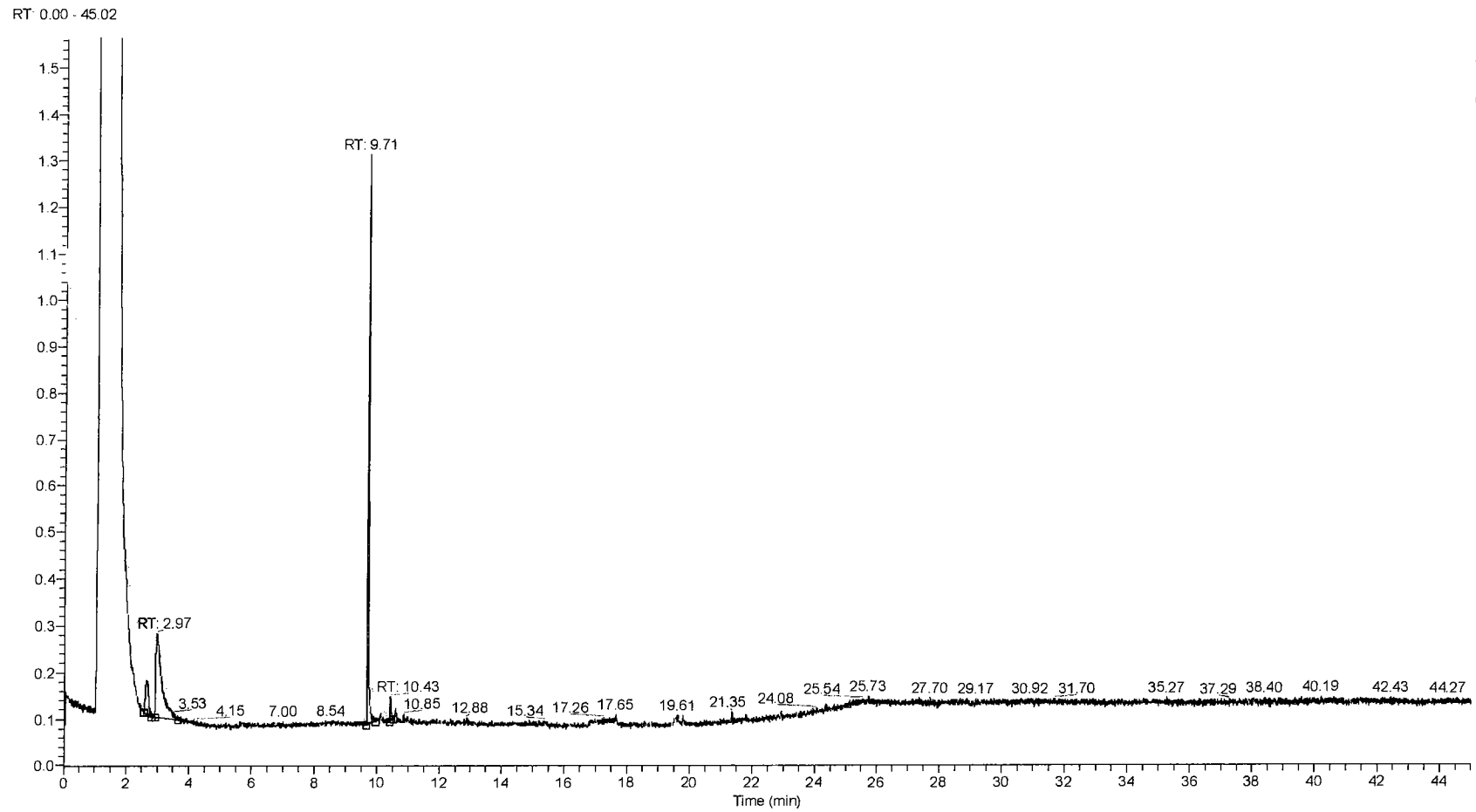
Monster 2010002789-6: Soccerloop Bleiswijk veld 5

RT: 0.00 - 45.00

NL:
8.19E8
TIC MS
161116-
007

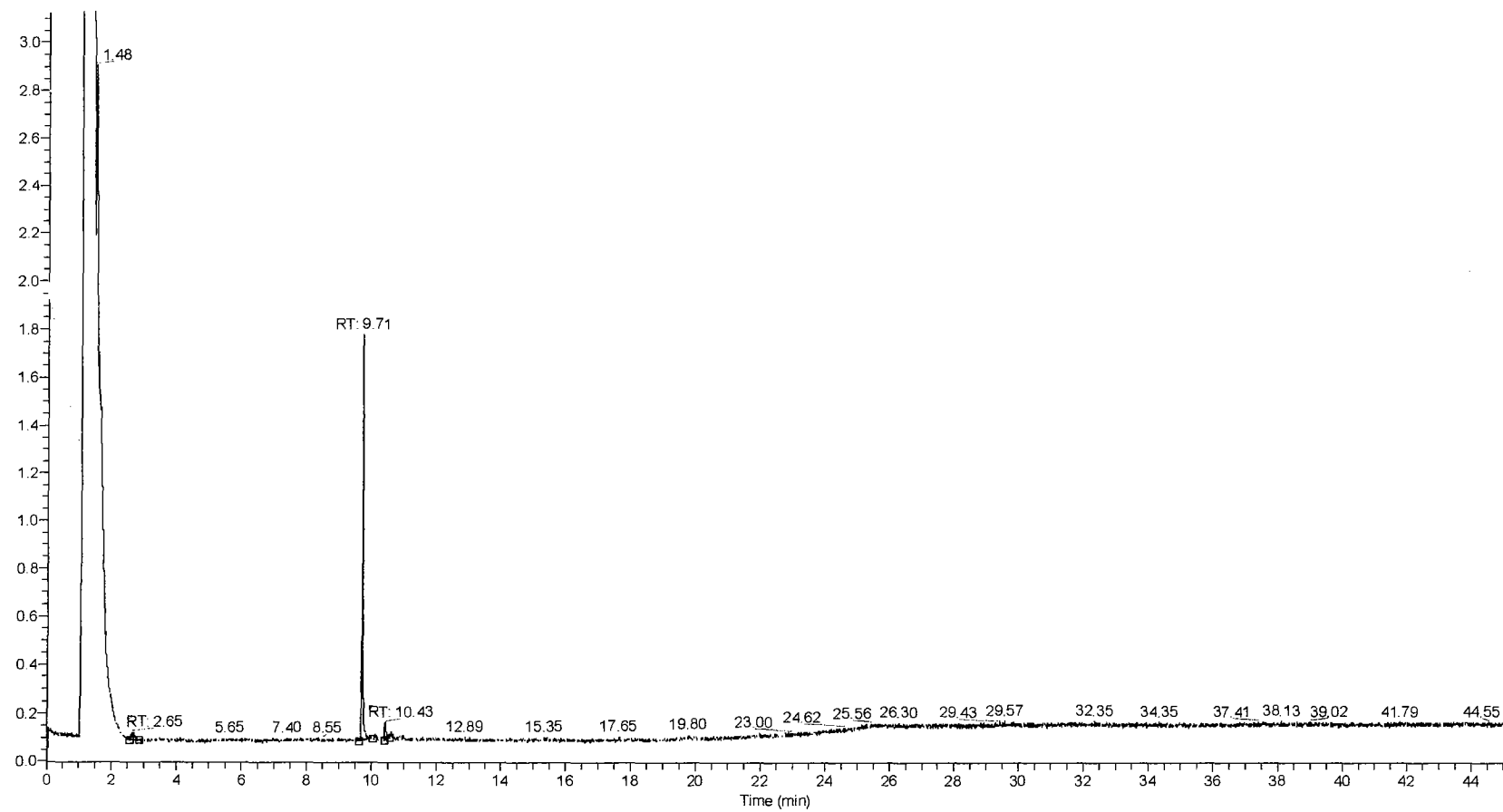
Monster 2010002789-7: BCBV veld 3

NL
9.74E8
TIC MS
161116-
008

Monster 2010002789-8: BVCB veld 4

RT: 0.00 - 45.01

NL
8.33E8
TIC MS
161116-
009

Situatie schets

Op woensdag 5 oktober 2016 zond Zembla de uitzending 'Gevaarlijk spel' uit. Hierin bespraken zij de gezondheidsrisico's van voetbalkunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat.

Rubbergranulaat is fijngemalen rubber dat veelal wordt gemaakt van oude rubberproducten zoals autobanden. Volgens experts uit de uitzending bevat dit rubbergranulaat giftige stoffen, waaronder zogenaamde polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAKs). PAKs is een verzameling van verschillende stoffen waarvan er een aantal bij bepaalde blootstelling of inname aantoonbaar kankerverwekkend is.

In 2016 heeft het RIVM al onderzoek gedaan naar het rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid. De conclusie van dit onderzoek was dat er geen risico's voor de gezondheid zouden zijn. De uitzending van Zembla trekt dit onderzoek in twijfel. Het onderzoek was beperkt van opzet, slechts zeven sporters waren betrokken bij dit onderzoek. Volgens Zembla is dit niet representatief voor al diegenen die op kunstgrasvelden sporten.

Minister Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft het RIVM opdracht gegeven om nieuw onderzoek te verrichten. De minister wil de resultaten van dit onderzoek nog voor het einde van dit kalenderjaar gepresenteerd zien.

Welke kunstgrasvelden met rubbergranulaat heeft Lansingerland?

In Lansingerland hebben we verschillende typen kunstgrasvelden. In de uitzending van Zembla is alleen gesproken over het rubbergranulaat van voetbalkunstgrasvelden. In Lansingerland zijn er vijf voetbalkunstgrasvelden waarop ook wedstrijden worden gespeeld en één trainingsveld, verdeeld over vier voetbalverenigingen. De kunstgrasvelden voor hockey, korfbal e.d. in de gemeente Lansingerland hebben deze korrels niet.

Overzicht van de voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland:

Voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland

Sportpark	Veld	Soort kunstgras	(Geplande) renovatie
Het Hoge Land	TOGB 4	Geen rubbergranulaat	
Het Hoge Land	TOGB 5	Rubbergranulaat	2018
Het Hoge Land	TOGB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	
Het Hoge Land	CVV Berkel 3	Rubbergranulaat	2014 < 4 jaar oud
Het Hoge Land	CVV Berkel 5	Geen rubbergranulaat	
De Sporthoek	BVCB 2	Geen rubbergranulaat	
De Sporthoek	BVCB 3	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB 4	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	
Merenveld	SV Soccer Boys 2	Geen rubbergranulaat	
Merenveld	SV Soccer Boys 5	Rubbergranulaat	2013 < 4 jaar oud
Merenveld	SV Soccer Boys trainingsveld 6	Rubbergranulaat	2013 < 4 jaar oud

Wat doen we op dit moment?

In afwachting op de resultaten van de lopende onderzoeken van het RIVM en ECHA laat de gemeente Lansingerland doorspelen op de kunstgrasvelden met rubbergranulaat.

1. Vooronderzoek Lansingerland (uit voorzorg)
Resultaten onderzoeken RIVM en ECHA zijn nog niet bekend. De gemeente Lansingerland geeft opdracht om een chemische analyse uit te voeren naar de samenstelling van het rubbergranulaat op de kunstgrasvelden in Lansingerland.
2. In beeld brengen wat het vervangen van velden kost
De kunstgrasvelden met rubbergranulaat in Lansingerland die zijn aangelegd in 2013 en 2014 kunnen, wanneer deze niet te intensief bespeeld zijn, worden uitgezogen. De rubberkorrels worden dan verwijderd en afgevoerd. De grasmat blijft liggen en deze wordt ingestrooid met nieuwe korrels van kurk. De globale kosten hiervoor bedragen (ex. BTW):

Opzuigen en afvoeren van het rubbergranulaat	€ 5.000,-
Storten van het rubbergranulaat	€ 250,- per ton x ca. 125 ton per veld = € 31.250,-
Leveren en inbrengen van kurk korrels	€ 65.000,-
Totale kosten per veld	€ 101.250,-

Veld 3 van CVV en de velden 5 en 6 van Soccerboys komen voornamelijk voor deze vervanging in aanmerking omdat deze velden nog geen vier jaar oud zijn. Nader onderzoek is nodig om te bezien of de velden toch niet te intensief zijn gebruikt.

3. Kleine maatregelen op clubniveau
We stellen voor om op clubniveau te kijken welke 'kleine' maatregelen genomen kunnen worden gedurende de periode van het onderzoek. Denk hierbij aan:

1. Het spelen van wedstrijden op zondag 2. Trainingen één keer in de week i.p.v. twee keer 3. Gebruik maken van elkaars velden 4. De E en F elftallen niet laten spelen op kunstgrasvelden 5. Keeperstrainingen niet op de kunstgrasvelden

Zodra de uitkomsten van het onderzoek bekend zijn, is er meer duidelijkheid en kunnen - wanneer vereist - verdere maatregelen worden ondernomen.

Scenario's kunstgrasvelden

De gemeente Lansingerland heeft, afhankelijk van de resultaten uit de onderzoeken, te maken met verschillende scenario's.

1. Rubbergranulaat blijkt niet schadelijk
De velden hoeven niet vervangen te worden. Het rubbergranulaat kan blijven liggen totdat de velden worden gerenoveerd/vervangen bij slijtage/afschrijving. Dan ontstaat een 'natuurlijk' keuzemoment. Door de onrust die is ontstaan over het rubbergranulaat kan de gemeente bij renovatie en/of vervanging van kunstgrasvelden in de toekomst toch kiezen voor een alternatief voor de rubber korrels. Mogelijk spelen dan ook milieu/duurzaamheidsaspecten een rol bij de keuze. Uiteraard bespreken we de plannen voor de toekomst met onze voetbalverenigingen.

In 2018 staan drie velden in Lansingerland gepland om gerenoveerd te worden. De kosten hiervoor zijn al opgenomen in de meerjarenbegroting. Deze renovaties kunnen wellicht worden vervroegd om de onrust weg te nemen. Anderzijds geldt dat wanneer het onderzoek aantoont dat granulaat niet schadelijk is én de velden nog niet zijn versleten, dat we ook ervoor kunnen kiezen langer door te spelen op deze velden.

2. Rubbergranulaat is in alle gevallen schadelijk
Uit nieuw onderzoek van het RIVM en ECHA blijkt dat sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat schadelijk is voor de gezondheid. Lansingerland heeft vijf-en-een-half

kunstgrasveld ingestrooid met rubbergranulaat. Deze velden moeten bij deze uitkomst uit het onderzoek vervangen worden. De gemeente Lansingerland sluit onmiddellijk de velden en vervangt deze gefaseerd. Hiervoor zijn drie opties/alternatieven; natuurgrasvelden, kunstgrasvelden met kurk korrels of kunstgrasvelden met TPE.

Gevolgen voor voetbal in Lansingerland

De voetbalverenigingen kunnen niet meer spelen op de kunstgrasvelden en zijn genoodzaakt alle trainingen en wedstrijden plaats te laten vinden op de natuurgrasvelden en kunstgrasvelden zonder rubbergranulaat. De capaciteit van deze velden is echter beduidend lager dan van de kunstgrasvelden. Natuurgrasvelden kunnen minder intensief bespeeld waardoor een tekort aan veldcapaciteit ontstaat bij de voetbalverenigingen. Gezamenlijk met de verenigingen zullen we dan naar een redelijke oplossing (medegebruik van elkaars velden) moeten komen.

Financiële gevolgen

Het vervangen van de kunstgrasvelden met rubbergranulaat brengt vanzelfsprekend kosten met zich mee. Deze kosten zijn afhankelijk van het alternatief dat wordt gekozen.

Overzicht van de kosten voor de alternatieven van rubbergranulaat:

1.	Kunstgrasvelden met rubber korrels	€ 450.000,-
2.	Natuurgrasvelden	€ 125.000,-
3.	Kunstgrasvelden met kurk korrels	€ 250.000,-
4.	Kunstgrasvelden met TPE	€ 270.000,-
5.		

Kapitaalprijs per jaar: € 40.000- € 50.000 per jaar extra.

Kunstgrasvelden jonger dan vier jaar oud, 2,5 veld: rubberkorrels uitzuigen en door kurk vervangen = circa € 250.000,-. Bij nog ingeschatte resterende levensduur van 8 jaar betekent dat een structureel hogere kostenpost van € 31.250,- per jaar.

Vervangen van de 3 velden die in 2018 boekhoudkundig zijn afgeschreven: (a) incidentele last - want nog niet geheel afgeschreven - in 2017 van $3 \times € 22.000,- = € 66.000,-$ + (b) hogere structurele kosten dan in 2018 geraamd: $3 \text{ velden} \times € 30.000,- / 10 \text{ jaar} = € 9.000,-$ per jaar. Bovenstaande cijfers moeten nog gecheckt worden bij B&O, i.v.m. vakantie nog niet gebeurd.

Dit uiteraard onder de veronderstelling dat de werkzaamheden in 2017 uitgevoerd kunnen worden. Om meerdere redenen is dat onzeker, niet in de laatste plaats omdat er een enorme vraag in heel Nederland zal zijn waaraan de leveranciers wellicht niet kunnen voldoen (leveranciers zijn mogelijk in gerechtelijke procedures verwikkeld en/of zijn failliet). Ook is er een prijsopdrijvend effect te verwachten door de sterk toegenomen vraag. Tot welke prijs is de gemeente bereid te gaan bij het vervangen van de velden?

3. Rubbergranulaat is alleen schadelijk in bepaalde gevallen
Uit nieuwe onderzoeken blijkt dat het rubbergranulaat alleen schadelijk is als het vervuilt is met stof X. In dit geval besluiten we op basis van de uitkomsten van het eerder uitgevoerde chemische onderzoek in Lansingerland welke velden moeten worden gesloten en vervangen.
4. Het RIVM doet geen eenduidige en heldere aanbeveling
Uit het onderzoek van het RIVM blijkt niet direct dat het spelen op rubbergranulaat schadelijk is. Maar het instituut kan ook niet geheel uitsluiten dat langdurige blootstelling aan het granulaat toch eventueel gezondheidsrisico's met zich mee brengt. In dit geval geeft deze uitslag waarschijnlijk dermate veel onrust bij verenigingen en sporters dat het sluiten van de velden toch noodzakelijk zal worden (dan spreken we in feite over scenario 2).

MEMU

Aan
Ankie van Tatenhove, Sandra Hammer, Adri van Bommel

Datum 20 oktober 2016
Onderwerp Scenario's kunstgrasvelden
Nummer T17.40130

Afdeling
Economische & Maatschappelijke
Ontwikkeling
Dewi Klijnsmit
Telefoon
(010) 800 46 16
E-mail
dewi.klijnsmit@lansingerland.nl

Situatie schets

Op woensdag 5 oktober 2016 zond Zembla de uitzending 'Gevaarlijk spel' uit. Hierin bespraken zij de gezondheidsrisico's van voetbalkunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat.

Rubbergranulaat is fijngemalen rubber dat veelal wordt gemaakt van oude rubberproducten zoals autobanden. Volgens experts uit de uitzending bevat dit rubbergranulaat giftige stoffen, waaronder zogenaamde polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAKs). PAKs is een verzameling van verschillende stoffen waarvan er een aantal bij bepaalde blootstelling of inname aantoonbaar kankerverwekkend is.

In 2016 heeft het RIVM al onderzoek gedaan naar het rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid. De conclusie van dit onderzoek was dat er geen risico's voor de gezondheid zouden zijn. De uitzending van Zembla trekt dit onderzoek in twijfel. Het onderzoek was beperkt van opzet, slechts zeven sporters waren betrokken bij dit onderzoek. Volgens Zembla is dit niet representatief voor al diegenen die op kunstgrasvelden sporten.

Minister Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft het RIVM opdracht gegeven om nieuw onderzoek te verrichten. De minister wil de resultaten van dit onderzoek nog voor het einde van dit kalenderjaar gepresenteerd zien.

Welke kunstgrasvelden met rubbergranulaat heeft Lansingerland?

In Lansingerland hebben we verschillende typen kunstgrasvelden. In de uitzending van Zembla is alleen gesproken over het rubbergranulaat van voetbalkunstgrasvelden. In Lansingerland zijn er vijf voetbalkunstgrasvelden waarop ook wedstrijden worden gespeeld en één trainingsveld, verdeeld over vier voetbalverenigingen. De kunstgrasvelden voor hockey, korfbal e.d. in de gemeente Lansingerland hebben deze korrels niet.

Overzicht van de voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland:

Voetbalkunstgrasvelden in Lansingerland

Sportpark	Veld	Soort kunstgras	(Geplande) renovatie
Het Hoge Land	TOGB 4	Geen rubbergranulaat	
Het Hoge Land	TOGB 5	Rubbergranulaat	2018
Het Hoge Land	TOGB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	
Het Hoge Land	CVV Berkel 3	Rubbergranulaat	2014 < 4 jaar oud
Het Hoge Land	CVV Berkel 5	Geen rubbergranulaat	

De Sporthoek	BVCB 2	Geen rubbergranulaat	
De Sporthoek	BVCB 3	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB 4	Rubbergranulaat	2018
De Sporthoek	BVCB tennis/voetbal	Geen rubbergranulaat	
Merenveld	SV Soccer Boys 2	Geen rubbergranulaat	
Merenveld	SV Soccer Boys 5	Rubbergranulaat	2013 < 4 jaar oud
Merenveld	SV Soccer Boys trainingsveld 6	Rubbergranulaat	2013 < 4 jaar oud

Wat doen we op dit moment?

In afwachting op de resultaten van de lopende onderzoeken van het RIVM en ECHA laat de gemeente Lansingerland doorspelen op de kunstgrasvelden met rubbergranulaat.

1. Vooronderzoek Lansingerland (uit voorzorg)

Resultaten onderzoeken RIVM en ECHA zijn nog niet bekend. De gemeente Lansingerland geeft opdracht om een chemische analyse uit te voeren naar de samenstelling van het rubbergranulaat op de kunstgrasvelden in Lansingerland.

Op dit moment zijn we in gesprek met een onderzoeksbureau om een dit onderzoek uit te laten voeren. Echter op 21 oktober heeft de autobandenbranche aangegeven chemische onderzoeken van het rubbergranulaat te vergoeden. Wij stellen voor af te wachten met dit onderzoek totdat er bekend is onder welke voorwaarde de autobandenbranche gaat vergoeden, en hoe onafhankelijk dit onderzoek zal zijn.

2. In beeld brengen wat het vervangen van velden kost

De kunstgrasvelden met rubbergranulaat in Lansingerland die zijn aangelegd in 2013 en 2014 kunnen, wanneer deze niet te intensief bespeeld zijn, worden uitgezogen. De rubberkorrels worden dan verwijderd en afgevoerd. De grasmat blijft liggen en deze wordt ingestrooid met nieuwe korrels van kurk. De globale kosten hiervoor bedragen (ex. BTW):

Opzuigen en afvoeren van het rubbergranulaat	€ 5.000,-
Storten van het rubbergranulaat	€ 250,- per ton x ca. 125 ton per veld = € 31.250,-
Leveren en inbrengen van kurk korrels	€ 65.000,-
Totale kosten per veld	€ 101.250,-

Veld 3 van CVV en de velden 5 en 6 van Soccerboys komen voorsnog voor deze vervanging in aanmerking omdat deze velden nog geen vier jaar oud zijn. Nader onderzoek is nodig om te bezien of de velden toch niet te intensief zijn gebruikt.

3. Kleine maatregelen op clubniveau

We stellen voor om op clubniveau te kijken welke 'kleine' maatregelen genomen kunnen worden gedurende de periode van het onderzoek. Denk hierbij aan:

1. Het spelen van wedstrijden op zondag 2. Trainingen één keer in de week i.p.v. twee keer 3. Gebruik maken van elkaars velden 4. De E en F elftallen niet laten spelen op kunstgrasvelden 5. Keeperstrainingen niet op de kunstgrasvelden

Zodra de uitkomsten van het onderzoek bekend zijn, is er meer duidelijkheid en kunnen - wanneer vereist - verdere maatregelen worden ondernomen.

4. Onderzoeken toekomst

Vóór de kadernota in 2017 nemen wij een besluit over het gebruik van rubbergranulaat of een alternatief hiervoor in de toekomst. Los van de resultaten van de onderzoeken. Dit heeft te maken met de maatschappelijke onrust die het rubbergranulaat met zich meebrengt.

Scenario's kunstgrasvelden

De gemeente Lansingerland heeft, afhankelijk van de resultaten uit de onderzoeken, te maken met verschillende scenario's.

1. Rubbergranulaat blijkt niet schadelijk

De velden hoeven niet vervangen te worden. Het rubbergranulaat kan blijven liggen totdat de velden worden gerenoveerd/vervangen bij slijtage/afschrijving. Dan ontstaat een 'natuurlijk' keuzemoment. Door de onrust die is ontstaan over het rubbergranulaat kan de gemeente bij renovatie en/of vervanging van kunstgrasvelden in de toekomst toch kiezen voor een alternatief voor de rubberkorrels. Mogelijk spelen dan ook milieu/duurzaamheidsaspecten een rol bij de keuze. Uiteraard bespreken we de plannen voor de toekomst met onze voetbalverenigingen.

In 2018 staan drie velden in Lansingerland gepland om gerenoveerd te worden. De kosten hiervoor zijn al opgenomen in de meerjarenbegroting. Deze renovaties kunnen wellicht worden vervroegd om de onrust weg te nemen. Anderzijds geldt dat wanneer het onderzoek aantoont dat granulaat niet schadelijk is én de velden nog niet zijn versleten, dat we ook ervoor kunnen kiezen langer door te spelen op deze velden.

2. Rubbergranulaat is in alle gevallen schadelijk

Uit nieuw onderzoek van het RIVM en ECHA blijkt dat sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat schadelijk is voor de gezondheid. Lansingerland heeft vijf-en-een-half kunstgrasveld ingestrooid met rubbergranulaat. Deze velden moeten bij deze uitkomst uit het onderzoek vervangen worden. De gemeente Lansingerland sluit onmiddellijk de velden en vervangt deze gefaseerd. Hiervoor zijn drie opties/alternatieven; natuurgrasvelden, kunstgrasvelden met kurk korrels of kunstgrasvelden met TPE. Het sluiten en vervangen van de velden brengt uiteraard extra werk met zich mee. Om dit te realiseren is het noodzakelijk om extra menskracht in te huren. De geschatte extra kosten hiervoor bedragen € 60.000,-.

Gevolgen voor voetbal in Lansingerland

De voetbalverenigingen kunnen niet meer spelen op de kunstgrasvelden en zijn genoodzaakt alle trainingen en wedstrijden plaats te laten vinden op de natuurgrasvelden en kunstgrasvelden zonder rubbergranulaat. De capaciteit van deze velden is echter beduidend lager dan van de kunstgrasvelden. Natuurgrasvelden kunnen minder intensief bespeeld waardoor een tekort aan veldcapaciteit ontstaat bij de voetbalverenigingen. Gezamenlijk met de verenigingen zullen we dan naar een redelijke oplossing (medegebruik van elkaars velden) moeten komen.

Financiële gevolgen

Het vervangen van de kunstgrasvelden met rubbergranulaat brengt vanzelfsprekend kosten met zich mee. Deze kosten zijn afhankelijk van het alternatief dat wordt gekozen.

Overzicht van de kosten voor de alternatieven van rubbergranulaat:

1. Natuurgrasvelden	€ 175.000 - € 200.000
2. Kunstgrasvelden met kurk korrels	€ 250.000 - € 300.000
3. Kunstgrasvelden met TPE	€ 270.000 - € 320.000

Kanttkening bij bovenstaande tabel is de levensduur van de alternatieven. Het duurste alternatief zal wellicht langer meegaan en daardoor op lange termijn goedkoper uitvallen dan de goedkopere variant.

Kunstgras met PTE heeft meerdere opties: dikke mat en dunnere mat. De dikke mat heeft de voorkeur vanwege de langere levensduur, minder slijtage.

Kapitaalprijs per jaar: € 40.000 - € 50.000 per jaar extra.

Kunstgrasvelden jonger dan vier jaar oud (2,5 veld): rubberkorrels uitzuigen en door kurk vervangen = circa € 250.000,-. Bij nog ingeschatte resterende levensduur van 8 jaar betekent dat een structureel hogere kostenpost van € 31.250,- per jaar.

Vervangen van de 3 velden die in 2018 boekhoudkundig zijn afgeschreven:

(a) incidentele last - want nog niet geheel afgeschreven - in 2017 van $3 \times € 22.000,- = € 66.000,-$
+ (b) hogere structurele kosten dan in 2018 geraamd: $3 \text{ velden} \times € 30.000,- / 10 \text{ jaar} = € 9.000,-$ per jaar.

Dit uiteraard onder de veronderstelling dat de werkzaamheden in 2017 uitgevoerd kunnen worden. Om meerdere redenen is dat onzeker, niet in de laatste plaats omdat er een enorme vraag in heel Nederland zal zijn waaraan de leveranciers wellicht niet kunnen voldoen (leveranciers zijn mogelijk in gerechtelijke procedures verwickeld en/of zijn failliet). Ook is er een prijsopdrijvend effect te verwachten door de sterk toegenomen vraag. Tot welke prijs is de gemeente bereid te gaan bij het vervangen van de velden?

3. Rubbergranulaat is alleen schadelijk in bepaalde gevallen

Uit nieuwe onderzoeken blijkt dat het rubbergranulaat alleen schadelijk is als het vervuilt is met stof X. In dit geval besluiten we op basis van de uitkomsten van het eerder uitgevoerde chemische onderzoek in Lansingerland welke velden moeten worden gesloten en vervangen

4. Het RIVM doet geen eenduidige en heldere aanbeveling

Uit het onderzoek van het RIVM blijkt niet direct dat het spelen op rubbergranulaat schadelijk is. Maar het instituut kan ook niet geheel uitsluiten dat langdurige blootstelling aan het granulaat toch eventueel gezondheidsrisico's met zich mee brengt. In dit geval geeft deze uitslag waarschijnlijk dermate veel onrust bij verenigingen en sporters dat het sluiten van de velden toch noodzakelijk zal worden (dan spreken we in feite over scenario 2).

Met een vriendelijke groet,
Dewi Klijnsmit
Afdeling Economische & Maatschappelijke Ontwikkeling

Tib. 14441

From: Dewi Klijnsmit
Sent: donderdag 27 oktober 2016 14:30:20
To: a
Cc: Adri van Bommel; Stephan Leewis; a
Subject: RE: Analyses op voetbalvelden

Beste Marcel,

Bedankt voor de informatie. Het onderzoek zal uitgevoerd worden op de volgende voetbalverenigingen:

- BVCB (Bergschenhoek)
Contactpersoon: a
Emailadres: a
Onderzoek nodig op veld 3 en 4.

- CVV (Berkel en Rodenrijs)
Contactpersoon: a
Emailadres: a
Onderzoek nodig op veld 3.

- Soccer Boys (Bleiswijk)
Contactpersoon: a
Emailadres: a
Onderzoek nodig op veld 5 en 6.

De twee analyses voor de velden van TOGB mogen ook in deze offerte worden meegenomen. De gemeente zal deze kosten voor haar rekening nemen. Naast TOGB betreft het dus nog 5 velden. In totaal 7 velden x b = b

Ik zal de (contactpersonen van de) voetbalverenigingen op de hoogte brengen van het onderzoek.

Met een vriendelijke groet,
gemeente Lansingerland
Dewi Klijnsmit
Beleidsadviseur Sport
Tel. 14 010

Van: a
Verzonden: donderdag 27 oktober 2016 10:34
Aan: Dewi Klijnsmit
CC: Adri van Bommel ; Stephan Leewis ; a
Onderwerp: RE: Analyses op voetbalvelden

Beste Dewi,

De beide voetbalvelden van TOGB zijn 2 analyses en zijn inderdaad in gang gezet om te gaan meten op het terrein van TOGB. De kosten per veld en of half veld zijn EUR b
Het gaat om totaal dus om 4 extra velden die moeten worden bemonsterd en worden gemeten. Het busje van het lab kan in de week van 7/11 (week 34) op locatie zijn in Lansingerland. Er is met het lab hier al reeds uitvoering over gesproken en dan met name om de monsternaam om een representatief monster te realiseren.

Per veld kost de analyse EUR b Voor de extra 4 komt dat dus uit op EUR b Ik zal een toelichting geven bij een eventuele vergadering in het bijzijn van alle voetbalverenigingen.

Indien dit voor jullie ok dan wil ik graag per voetbalclub de naam van het contactpersoon en de naam van de club uiteraard. Ik verneem graag uw reactie,

Met vriendelijke groet\with best regards,

a Sales Manager | Phone a Mobile a
Anaspec Solutions BV | Coenecoop 3CS, 2741 PG, Waddinxveen | www.anaspec.eu

Van: Dewi Klijnsmit *a*
Verzonden: donderdag 27 oktober 2016 10:01
Aan: *a*
CC: Adri van Bommel; Stephan Leewis
Onderwerp: RE: Analyses op voetbalvelden

Beste *a*

Graag willen wij ook de andere kunstgrasvelden met rubbergranulaat in de gemeente Lansingerland onderzoeken. Dit betreft in totaal 5,5 veld, waarvan het onderzoek voor TOGB al in gang is gezet. Wij stellen het op prijs om de resultaten gelijktijdig te ontvangen. Dit om de onrust onder de voetbalverenigingen en leden in de gemeente te beperken. Mijn vraag is dan ook op welk termijn kunnen de andere velden onderzocht worden?

Kun je mij een offerte hiervoor mailen?

Met een vriendelijke groet,
 gemeente Lansingerland
 Dewi Klijnsmit
 Beleidsadviseur Sport
 Tel. 14 010

Van: *a*
Verzonden: donderdag 20 oktober 2016 12:45
Aan: Stephan Leewis <*a*>
CC: <*a*> <*a*> <*a*> <*a*> >; Dewi Klijnsmit <*a*> , Adri van Bommel
Onderwerp: RE: Analyses op voetbalvelden

Geachte heer Leewis,

De analyses worden gemeten door een GC-MS en uitgevoerd door een geaccrediteerd laboratorium. Alle aanwezige stoffen in het rubbergranulaat zullen worden geanalyseerd en gerapporteerd.

U ontvangt dus een hele scan van het monster. Polyaromatische koolwaterstoffen (beter bekend als PAKS), weekmakers en andere componenten zullen worden gemeten, indien aantoonbaar.

Het is een kwalitatieve analyse. Er worden op diverse locaties monsters genomen op het veld om zo een representatieve analyse te verkrijgen. De monsterhoeveelheid is 250 gram en deze hoeveelheid is nodig voor de analyse in de GC-MS. Uiteraard weten wij niet wanneer de leveringen op het veld zijn uitgevoerd en of er verschillende leveranciers geweest zijn in het verleden. Granulaatkorrels die lang op het veld hebben gelegen en onder andere weersomstandigheden zullen mogelijk anders van samenstelling zijn dan nieuwe leveringen. Heeft u misschien een analyse certificaat bij de levering van het granulaat in uw bezit? Dit zou ons kunnen helpen in de verdere analyse.

De rapportage van de analyse neemt 10 werkdagen in beslag na de monsternamen op het veld. Wij hebben navraag gedaan voor de prijs van 6 analyses en informeren u zodra wij hier meer weten. Momenteel is het Herfstvakantie en is niet iedereen nu bereikbaar. Ik kon u niet eerder beantwoorden vanwege een werkbezoek eerder deze week.

Ik hoop dat de meeste vragen nu beantwoord zijn. Ikzelf zal de analyse resultaten toelichten bij u op kantoor en dieper kunnen ingaan op deze materie indien dat gewenst is.

Met vriendelijke groet \with best regards,

a | Sales Manager | Phone *a* | Mobile *a*
 Anaspec Solutions BV | Coenecoop 3C5, 2741 PG, Waddinxveen | www.anaspec.eu

Van: Stephan Leewis [mailto: a
Verzonden: dinsdag 18 oktober 2016 15:43
Aan: a
CC: ' a'; Dewi Klijnsmit; Adri van Bommel
Onderwerp: RE: Analyses op voetbalvelden

Beste a

Dank voor het aanbod ik heb een aantal vragen:

1. Hoe gaan jullie het onderzoek uitvoeren?
2. Voor welke stoffen gaan jullie testen?
3. Met welke zekerheid kunnen wij er vanuit gaan dat jullie resultaten uit de monsters ook gelden voor het gehele veld?
4. Hoe leveren jullie de onderzoeksresultaten aan? Geven jullie bv aan hoeveel van stof x en per gram granulaat in zit?
5. Wat weten wij straks naar aanleiding van jullie rapportage?
6. Op welke termijn kunnen jullie rapporteren?
7. Wat is de totaalprijs? Wij hebben 5 volledige voetbalvelden en n half trainingsveld die zijn in gestrooid met rubbergranulaat. Wij willen alle 5,5 velden laten onderzoeken.

Met een vriendelijke groet,
gemeente Lansingerland
Stephan Leewis
Beleidsadviseur Onderwijs & Sport
Tel. 14 010

Van: a [mailto: a]
Verzonden: maandag 17 oktober 2016 15:44
Aan: Stephan Leewis < a >
CC: a a a
Onderwerp: Analyses op voetbalvelden

Geachte heer Leewis,

De opdracht van TOGB om twee voetbalvelden te analyseren is reeds in gang gezet en zal worden uitgevoerd. De analyses worden gedaan met een GC_MS. Alle aanwezige stoffen worden hiermee geanalyseerd. U kunt ervoor kiezen om de andere velden ook te laten analyseren. Nu worden CVV Berkel en TOGB geanalyseerd. Ik werd geïnformeerd door de voorzitter van TOGB de heer Andy Wibier om u hierover te informeren om u de mogelijkheid te geven om de andere voetbalvelden mee te nemen in deze analyse. Prijs per veld is EUR b inclusief toelichting van mijn kant als extra service voor TOGB en of gemeente.

Om discussie te voorkomen is het verstandig om alles op dezelfde manier (bemonstering) en apparatuur te laten meten. Wij kunnen vrij eenvoudig ook de andere voetbalvelden meenemen in de analyses. Eventueel met terugwerkende kracht en later factureren.

Ik verneem graag uw reactie,

Met vriendelijke groet\with best regards,

a Sales Manager | Phone: a Mobile a
Anaspec Solutions BV | Coenecoop 3C5, 2741 PG, Waddinxveen | www.anaSpec.eu

De gemeente Lansingerland streeft naar een optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van vragen. Voor meer informatie over de gemeente Lansingerland en onze gemeentelijke producten en diensten kunt u terecht op <http://www.lansingerland.nl>. Voor vragen, meldingen en suggesties kunt u ons bellen op werkdagen van 08:30 tot 17:00 uur op 14 010.

De gemeente Lansingerland streeft naar een optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van vragen. Voor meer informatie over de gemeente Lansingerland en onze gemeentelijke producten en diensten kunt u terecht op <http://www.lansingerland.nl>. Voor vragen, meldingen en suggesties kunt u ons bellen op werkdagen van 08:30 tot 17:00 uur op 14 010.

T17.06812

Beste bestuurders,

Op 18 april 2017 heeft het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lansingerland een keuze gemaakt over het opvulmateriaal op kunstgrasvoetbalvelden. Met deze mail informeren wij jullie over dit besluit.

Keuze voor TPE of een vergelijkbaar materiaal

Het college heeft besloten bij renovaties van alle kunstgrasvoetbalvelden te kiezen voor TPE of een vergelijkbaar materiaal. Bij elke reguliere renovatie van een veld met SBR-rubbergranulaat (hierna: SBR) wordt het opvulmateriaal vervangen door TPE of een vergelijkbaar materiaal. Dit betekent dat op termijn alle SBR wordt vervangen op de velden. De reden voor deze keuze is dat SBR niet voldoet aan de milieu en duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente Lansingerland. Wij willen daarom in de toekomst geen nieuw SBR meer leggen in de gemeente.

Meer informatie

In de bijlage van deze mail vinden jullie de brief die wij aan onze gemeenteraad hebben gestuurd. Daarin vinden jullie aanvullend nog meer informatie.

Vragen?

Hebben jullie naar aanleiding van deze mail vragen? Ik hoor het graag. Mijn directe nummer is *a*

PDF BIJLAGE:

U17.04741

T17.13838

From: Dewi Klijnsmit
Sent: woensdag 11 oktober 2017 14:19:15
To:

a

Cc: Stephan Leewis; Adri van Bommel; Ankie van Tatenhove
Subject: FW: Keuze voor duurzaam opvulmateriaal voor kunstgrasvoetbalvelden
Attachments: U17.04741_S_U17.04741_7.pdf

Beste voetbalbestuurders,

Graag informeren wij jullie over het volgende. Vanavond, woensdag 11 oktober, komt Zembla weer met een uitzending over rubbergranulaat op kunstgrasvoetbalvelden.

Besluit college materiaalkeuze kunstgrasvoetbalvelden

Zoals wij jullie al eerder dit jaar hebben laten weten, heeft het college in april het besluit genomen om in de toekomst geen SBR meer te gebruiken op de voetbalvelden (zie onderstaande mail en bijlage). Dit besluit is genomen op basis van de milieu- en duurzaamheidsaspecten van het rubbergranulaat. Hierover gaat ook de uitzending van Zembla van vanavond. De uitzending zal zich waarschijnlijk beperken tot de milieuaspecten van het rubbergranulaat. Met het genomen besluit lopen we dit keer vóór op Zembla.

Mocht de uitzending van vanavond commotie en/of vragen veroorzaken binnen de vereniging, dan horen wij dit uiteraard graag.

Met een vriendelijke groet,
Gemeente Lansingerland
Dewi Klijnsmit
Beleidsadviseur Sport
Tel. 14 010

Van: sport

Verzonden: dinsdag 23 mei 2017 9:09

Aan:

a

CC: Stephan Leewis

Onderwerp: Keuze voor duurzaam opvulmateriaal voor kunstgrasvoetbalvelden

Beste bestuurders,

Op 18 april 2017 heeft het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lansingerland een keuze gemaakt over het opvulmateriaal op kunstgrasvoetbalvelden. Met deze mail informeren wij jullie over dit besluit.

Keuze voor TPE of een vergelijkbaar materiaal

Het college heeft besloten bij renovaties van alle kunstgrasvoetbalvelden te kiezen voor TPE of een vergelijkbaar materiaal. Bij elke reguliere renovatie van een veld met SBR-rubbergranulaat (hierna: SBR) wordt het opvulmateriaal vervangen door TPE of een vergelijkbaar materiaal. Dit betekent dat op termijn alle SBR wordt vervangen op de velden. De reden voor deze keuze is dat SBR niet voldoet aan de milieu en duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente Lansingerland. Wij willen daarom in de toekomst geen nieuw SBR meer leggen in de gemeente.

Meer informatie

In de bijlage van deze mail vinden jullie de brief die wij aan onze gemeenteraad hebben gestuurd. Daarin vinden jullie aanvullend nog meer informatie.

Vragen?

Hebben jullie naar aanleiding van deze mail vragen? Wij horen het graag. Jullie kunnen ons bereiken via sport@lansingerland.nl of telefoonnummer 14 010.

Met een vriendelijke groet,
Gemeente Lansingerland
Dewi Klijnsmit
Beleidsadviseur Sport
Tel. 14 010

GEMEENTE Lansingerland

Leden van de gemeenteraad

Afdeling
**Economische &
Maatschappelijke Ontwikkeling**
Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Stephan Leewis

Telefoon
14 010

E-mail
info@lansingerland.nl

Fax
(010) 800 40 01

Verzenddatum 18 april 2017
Ons kenmerk U17.04741

Onderwerp **Raadsbrief keuze voor duurzaam
opvulmateriaal voor
kunstgrasvoetbalvelden**

Geachte leden van de gemeenteraad,

Recent is er discussie geweest over het gebruik van rubbergranulaat als opvulmateriaal op kunstgrasvoetbalvelden. Naar aanleiding van deze discussie hebben wij de keuze voor SBR-rubbergranulaat geëvalueerd. Met deze brief informeren wij u hierover.

Huidige situatie

De gemeente Lansingerland heeft tien kunstgrasvoetbalvelden. Deze worden verhuurd aan de verenigingen TOGB en CVV-Berkel (Berkel en Rodenrijs), BVCB (Bergschenhoek) en Soccer Boys (Bleiswijk). Zes van deze velden maken gebruik van SBR als opvulmateriaal. Op de vier overige velden ligt TPE. Kunstgrasvelden voor andere sporten zoals hockey en korfbal maken gebruik van andere opvulmaterialen zoals zand of water. In het beheerplan sportparken 2017-2024 is een planning van de renovatie van de kunstgrasvoetbalvelden opgenomen. In 2018, 2019 en 2020 renoveren we in totaal zeven kunstgrasvoetbalvelden. Binnen het huidige beheersplan worden alle velden gerenoveerd met gebruik van SBR rubbergranulaat. Ook de velden waarop op dit moment TPE ligt.

De overige drie kunstgrasvoetbalvelden zijn in 2014 gerenoveerd met SBR. Voor kunstgrasvoetbalvelden hanteren wij een minimale levensduur van twaalf jaar. Deze drie velden vallen dan ook buiten het huidige beheerplan en daarmee buiten de huidige planning.

Planningsoverzicht beheerplan sportparken 2017-2024				
Jaar van Renovatie	Veldbeschrijving	Voetbalvereniging	Huidig opvulmateriaal	Voorgesteld opvulmateriaal na renovatie
2018	Veld 2	Soccer Boys	TPE	TPE
2019	Veld 2	BVCB	TPE	TPE
2018	Veld 5	TOGB	SBR	TPE
2019	Veld 5	CVV Berkel	TPE	TPE
2019	Veld 3	BVCB	SBR	TPE
2019	Veld 4	BVCB	SBR	TPE
2020	Veld 4	TOGB	TPE	TPE

Er is geen noodzaak voor vroegtijdige vervanging

De afgelopen maanden verschenen twee toonaangevende rapporten over de gezondheidsrisico's van het gebruik van SBR op kunstgrasvoetbalvelden. Op 20 december 2016 publiceerde het RIVM het rapport 'Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op Kunstgrasvelden met rubbergranulaat'. Twee maanden later, op 28 februari 2017, publiceerde het European Chemical Agency (ECHA) het rapport 'An evaluation of the possible health risk of recycled rubber granules used as infill in synthetic turf sports fields'. Beide rapporten concluderen dat het gezondheidsrisico van het spelen op SBR verwaarloosbaar is. Wij handhaven dan ook ons besluit dat er geen noodzaak is om rubbergranulaat eerder te vervangen. Wij houden daarmee vast aan de renovatieplanning van kunstgrasvoetbalvelden zoals opgenomen in het beheerplan sportparken 2017-2024.

Bij renovatie of nieuwbouw kiezen wij op basis van duurzaamheidsargumenten voor TPE of een vergelijkbaar materiaal

Wij kiezen voor TPE op basis van een viertal argumenten:

1. *Langdurig gebruik van SBR levert naar grote waarschijnlijkheid milieuschade op.*
Naast de gezondheidsrisico's wijdt het RIVM onderzoek uit 2016 ook een passage aan de milieueffecten van SBR. Hieruit blijkt dat er zink uit het granulaat vrijkomt dat via het regenwater de bodem en het oppervlaktewater in loopt (dit proces noemen wij uitloog). Het RIVM stelt: 'Dit is niet schadelijk voor de mens maar kan wel gevolgen hebben voor organisme in de bodem en oppervlaktewater.' In 2007 deed het RIVM al onderzoek naar de uitloog van zink uit rubbergranulaat. Het concludeerde destijds: 'De uitloog van zink uit rubbergranulaat is relatief groot. Ter vergelijking: de berekende zinkuitloog overschrijdt criteria uit het Bouwstoffenbesluit.' Gezien deze waarschijnlijke milieuschade is het niet in lijn met de collegeambitie 'realistisch duurzaam' om bij renovatie en nieuwbouw van kunstgrasvelden gebruik te maken van SBR.
2. *Er is TPE verkrijgbaar dat voldoet aan het bouwstoffenbesluit.*
TPE is een verzamelnaam voor een groep rubberachtige synthetische stoffen, waaronder silicone. Door haar chemische samenstelling valt TPE, in tegenstelling tot SBR, wel onder het bouwstoffenbesluit. Er is dan ook TPE verkrijgbaar dat voldoet aan de eisen uit dit besluit. Dit type TPE voldoet daarmee aan strenge milieunormen. Daarnaast bevat TPE geen zink of andere metalen. De milieubelasting van dit materiaal is dan ook lager dan SBR. Op basis van onder andere deze overweging maakt de gemeente Utrecht al sinds 2007 naar tevredenheid gebruik van dit type TPE op haar kunstgrasvoetbalvelden.

3. *TPE is een duurzaam materiaal door zijn hoge mate van herbruikbaarheid en recyclebaarheid.*
Bij renovatie van een TPE kunstgrasveld kan tot 90% van de korrel worden hergebruikt. Daarnaast zijn de korrels die niet langer bruikbaar tot bijna 100% recyclebaar. In vergelijking: SBR korrels zijn voor maximaal 50% herbruikbaar en afgekeurde SBR-korrels worden afgevoerd en verwerkt als chemisch afval. Hierdoor beoordelen wij TPE als een duurzamer opvulmateriaal dan SBR. Ook zorgt de hoge mate van herbruikbaarheid dat de kosten voor renovatie van een TPE veld lager liggen dan die van een SBR veld. Op de lange termijn compenseren deze lagere renovatiekosten gedeeltelijk de waarschijnlijk hogere aanschafkosten van TPE.

4. *Terug gaan naar natuurgrasvelden is gezien de capaciteitsvraag praktisch onhaalbaar.*
Een veel genoemd alternatief voor het gebruik van opvulmateriaal op kunstgrasvelden is het teruggaan naar natuurgrasvelden. Maar de maximale belasting van een natuurgrasvoetbalveld is aanzienlijk lager dan die van een kunstgrasvoetbalveld. Dit omdat het spelen van wedstrijden en/of trainen op een natuurgrasveld het veld beschadigt. Alleen door rust kan het veld weer herstellen. Om te kunnen blijven voldoen aan de vraag in wedstrijd- en trainingscapaciteit moeten er, bij overschakelen naar natuurgras, daarom velden bijgebouwd worden. Op basis van KNVB trainingsnormen zijn dit voor Lansingerland 25 extra natuurgrasvelden. Onder andere door de hoge grondprijs in Lansingerland en de beperkte aanwezigheid van vrij bebouwbare grond zien wij dit niet als een haalbaar alternatief voor kunstgrasvelden.

Het is op dit moment onzeker of TPE meerkosten met zich meebrengt

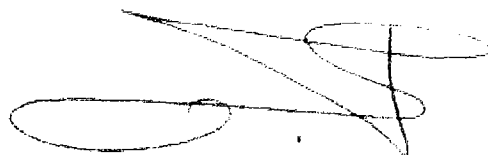
Op dit moment is renovatie met TPE per veld aanzienlijk duurder dan renovatie met SBR. Tegelijkertijd heeft de verwachte toename in vraag naar TPE effect op de prijs van het materiaal. De inschatting van de Vereniging Sport en Gemeente (hierna: VSG) is dat dit leidt tot een hogere productie en daarmee lagere kosten. Daarmee is op dit moment niet vast te stellen hoe de markt precies reageert op een aanbesteding. Of er sprake is van meerkosten door de keuze voor TPE, en zo ja hoeveel die meerkosten zijn. Het doen van de aanbesteding zal het concrete financiële effect inzichtelijk maken. Mocht naar aanleiding van het aanbestedingstraject er sprake zijn van meerkosten dan leggen wij deze via de voorjaars- of najaarsnota 2018 voor aan het college en uw raad.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

b.a.
drs. ing. Ad Eijkenaar
Secretaris

b.a.

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester

Voor Cie Samenleving, 22 feb 2017

Rondvraag PvdA betreffende rubbergranulaat op sportvelden

Achtergrond:

Door de PvdA-fractie werd in december 2016 de mogelijke onveiligheid van de sportvelden met rubbergranulaat al aangekaart. Via mondelinge en schriftelijke beantwoording, waaronder antwoord op de schriftelijke vragen van de D66 fractie in februari 2017, nam het college in grote lijnen de positie in dat uit eigen en extern onderzoek bleek dat de gemeten waarden op de velden in Lansingerland voldeden aan de normen. Het college zag dus geen aanleiding voor vroegtijdig vervangen van de kunstgrasvelden. De zorg van de ouders bleef echter, terwijl in vele andere Gemeenten men voor de zekerheid overging op een alternatief voor het rubbergranulaat. Intussen zijn er meer gegevens beschikbaar en hebben experts de zaak breder besproken, zoals toegelicht in de toegezonden brief van de inspreker en zijn inspraak zelf.

Vragen:

1. Hebben de wethouders bij eerdere besluitvorming over het niet (of niet op korte termijn) vervangen van de velden met rubbergranulaat al kennis genomen van de door experts genoemde bredere risico's voor de gezondheid, anders dan het 'verwaarloosbare' risico op kanker? Genoemd worden verhoogde risico's op immuunziekten en verstoringen in de huishouding van hormonen en zenuwstelsel.

Antwoord:

Als het gaat om de advisering over de volksgezondheid dan laat de gemeente Lansingerland zich adviseren door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD-GHOR). Dit zijn de daarvoor aangewezen instituten. Over een breed scala aan onderwerpen binnen de volksgezondheid zijn conflicterende meningen en onderzoeken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de discussie over inenten. Als gemeente verlaten wij ons de geëigende instituten. Deze instituten adviseren het gebruik van rubbergranulaat veilig is.

Achtergrond informatie:

Bij het onderzoek naar rubbergranulaat heeft het RIVM: "de stoffen onderzocht in rubbergranulaat van 100 sportvelden die representatief zijn voor de kunstgrasvelden in Nederland." In dit onderzoek zat 1 veld uit Lansingerland. Verder is onderzocht in hoeverre de stoffen uit het rubbergranulaat ook worden opgenomen worden door het menselijk lichaam. Naar de gezondheidseffecten van die stoffen heeft het RIVM een literatuurstudie gedaan. Het klopt dat dat onderzoek zich primair heeft gericht een verhoogd risico op kanker. Dat was overigens ook de aanleiding om dit onderzoek te gaan doen: de claim dat rubbergranulaat leidt tot kanker.

2. En werd bij de eerdere besluitvorming alleen het 'verwaarloosbare' gezondheidsrisico meegenomen, of was het college bekend met de milieurisico's? Zo ja, vond men die niet zwaarwegend genoeg om versneld de velden te vervangen met een ander type korrel?

Antwoord

Op 18 april stuurde het college de raad brief U17.04741 over de keuze voor duurzaam opvulmateriaal voor kunstgrasvoetbalvelden. In die brief hebben wij onze keuze voor TPE als een duurzaam alternatief voor SBR toegelicht. In die brief kunt u zien dat op basis van onze planning tussen nu 2020 zeven van de tien kunstgrasvelden worden gerenoveerd met TPE korrels.

De overige drie velden zijn in 2014 aangelegd met een verwachte levensduur van 12 jaar. Wij vinden vanuit een duurzaamheids- en financieel oogpunt onverantwoord om deze velden versneld te renoveren.

3. Is het college bereid om op basis van de gegevens over de milieubelasting en de mogelijk niet verwaarloosbare gezondheidsrisico's, versneld een veilig, duurzaam alternatief voor rubbergranulaat op de velden aan te brengen, in overleg met de betreffende sportverenigingen?

Antwoord

Zie antwoord 2.

4. Is het college bereid om opnieuw een kosten-analyse te doen, bijv. op basis van ervaringen en tips van andere verenigingen, die de sportvelden al hebben vervangen? Op die manier kan de besluitvorming beter vorm krijgen.

Antwoord

Deze besluitvorming heeft al plaatsgevonden. Verder onderhouden wij goede contacten met de alle buitensportverenigingen van Lansingerland. De sportvelden en het onderhoud daarvan zijn bijna altijd onderdeel van die gesprekken. Wij houden via onze partners de technische ontwikkelingen met betrekking tot sportvelden goed in de gaten.

Achtergrond informatie

Wij hebben een contract met het sporttechnische bureau B.A.S. om ons te adviseren over alle sporttechnische vragen. Ze hebben een uitstekend netwerk en goede kennis van de markt. De advisering van dit bureau is dan ook van hoge kwaliteit.

Indicaties kosten vervangen kunstgras algemeen
Datum: 10 januari 2017

Sporttechnische laag vervangen				
Verwijderen en afvoeren lava/rubber	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen nieuwe sporttechnische laag lava 0/16	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
				subtotaal
				subtotaal
				totaal

Sporttechnische laag ophogen				
Aanbrengen hoge opsluitbanden	€ b	p/m2	360 m	€ .
Aanbrengen nieuwe sporttechnische laag lava 0/16	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
				subtotaal
				subtotaal
				totaal

Vervanging SBR voor SBR				
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Verwijderen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Egaliseren, verdichten en aanvullens sporttechnische laag	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen SBR-veld	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Keuringskosten	€ .	pm		€ .
Projectkosten	€ .	pm		€ .
				totaal

Vervanging SBR voor volledig Kurk				
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Verwijderen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Egaliseren, verdichten en aanvullens sporttechnische laag	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen Kurk-veld	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Keuringskosten	€ .	pm		€ .
Projectkosten	€ .	pm		€ .
				totaal

Vervanging SBR voor TPE met foam				
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Verwijderen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Egaliseren, verdichten en aanvullens sporttechnische laag	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen shockpad/foam	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen TPE met foam-veld	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Keuringskosten	€ .	pm		€ .
Projectkosten	€ .	pm		€ .
				totaal

Vervanging SBR voor EPDM met E-layer				
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Verwijderen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Egaliseren, verdichten en aanvullens sporttechnische laag	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen E-layer	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen EPDM met E-layer veld	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Keuringskosten	€ .	pm		€ .
Projectkosten	€ .	pm		€ .
				totaal

Vervanging SBR voor volledig TPE (holo)				
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Verwijderen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Egaliseren, verdichten en aanvullens sporttechnische laag	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen geovlies	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Aanbrengen TPE zonder foam-veld	€ b	p/m2	7597 m2	€ .
Keuringskosten	€ .	pm		€ .
Projectkosten	€ .	pm		€ .
				totaal

verwacht wordt dat maximaal 50% van het aanwezige SBR hergebruikt kan worden. Dit vertegenwoordigt een waarde van ca. € b .
Dan komt op basis van de huidige prijzen een volgend veld op ca. € b .
Als we er dan vanuit gaan dat een veld 12 jaar mee gaat komen we op een totaal van € b .
€ b / 24 jr is een investering van € b . - p/jr

Verwacht wordt dat na een aantal jaar een deel van de kurk vanwege verbrijzeling vervangen moet worden. Dit vertegenwoordigt een waarde van ca. € b .
Dat komt er op neer dat er waarschijnlijk nog € b bij komt per 12 jaar.
Als we er dan van uit gaan dat het veld 12 jaar mee gaat komen we op een totaal van € b .
€ b x 2 / 24 jr is een investering van € b . - p/jr

Verwacht wordt dat bij vervanging een deel van het foam vervangen moet worden (20%). Tevens kan waarschijnlijk een groot deel van de TPE hergebruikt kan worden (90% = ca. € b .).
Dat betekent dat een 2e generatie een stuk goedkoper uit zal vallen.
Als we er dan van uit gaan dat het veld 12 jaar mee gaat komen we op een totaal van:
€ b . + € b . - (€ b .) = € b . (tpe)
+ € b . (foam) / 24 jr is een investering van € b . - p/jr

Verwacht wordt dat de E-layer zonder problemen 2 of zelfs 3 generaties mee kan. Verwacht wordt dat de EPDM voor ca. 50% hergebruikt kan worden. Dit betekent dat een 2e generatie een stuk goedkoper zal uitvallen.
Als we ervan uit gaan dat het veld 12 jaar mee gaat komen we op een totaal van:
€ b . + € b . (geen E-layer, geen egalisatie sporteellaag, (€ b .) minder EPDM) / 24 jr is een investering van € b . - p/jr

Verwacht wordt dat 90% van de TPE kan worden hergebruikt
Dit betekent dat een 2e generatie een stuk goedkoper zal uitvallen.
Als we ervan uitgaan dat het veld 12 jaar mee gaat komen we op een totaal van:
€ b . + € b . (€ b .) - minder TPE) / 24 jr is een investering van € b . - p/jr

Voordelen
Goedkoop, goede sporttechnische waarden, veel ervaring mee.

Nadelen
Het 'milieu' aspect, geur, temperatuur, goed onderhoud noodzakelijk, sporttechnische waarden zakken weg in de loop der jaren, SBR deels her te gebruiken.

Voordelen
Geurloos, natuurproduct, lage oppervlaktetemperatuur.

Nadelen
Weinig 'gebruikservaring', verbrijzeld (dus na aantal jaar veel materiaal bijvullen), voor zover het een 'nadeel' is alleen FIFA Quality, veel kwaliteitsverschil en lastig kwaliteit omschrijven, lage kans dat kurk her te gebruiken is.
Hoge jaarlijkse afschrijving

Voordelen
Samenstelling bekend, schoon materiaal, behoudt aangetoond de sporttechnische waarden
Geurloos, lage oppervlaktetemperatuur, grote kans dat TPE na keuring her te gebruiken is.

Nadelen
Duurder

Voordelen
Samenstelling bekend, door E-layer langdurige goede sporttechnische eigenschappen, geurloos, lagere oppervlaktetemperatuur, E-layer goed her te gebruiken.

Nadelen
2er weinig ervaring mee in Nederland (wel in Duitsland), duur door E-layer, EPDM compacteert gemakkelijk, nog veel wantrouwen t.o.v. EPDM i.v.m. klonteren in het verleden.
Hoge initiële investering en hoge jaarlijkse afschrijving

Voordelen
Samenstelling bekend, waarschijnlijk door vormgeving product langdurig goede sporttechnische eigenschappen, geurloos, lage oppervlaktetemperatuur, grote kans dat TPE na keuring is her te gebruiken.

Nadelen
Initiële investering het hoogst

T17.00954

Geschatte speeluren per jaar > 1500 € 314.426,30 totaal

Vervanging SBR voor TPE-holo met E-layer	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen geovlies	€	p/m2	7597 m2	€
Egaliseren, verdichten en aanvullen sporttechnische laag	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen geovlies	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen E-layer	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen TPE met E-layer veld	€	p/m2	7597 m2	€
Keuringskosten	€	pm		€
Projectkosten	€	pm		€
Geschatte speeluren per jaar +/- 1000	€			€ totaal

Vervanging SBR voor WeTra	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen geovlies	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen en afvoeren lava/rubber	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen deel (ca. 10 cm) zand	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen ca. 18 cm top laag	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen bemesting	€	p/m2	7597 m2	€
Inzaaien veld	€	p/m2	7597 m2	€
Onderhoud tot ingebruikname	€	p/m2	7597 m2	€
Geschatte speeluren per jaar < 600	€			€ totaal

Vervanging SBR voor DESSO Grassmaster	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen (60 mm) kunstgrasmat	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen geovlies	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen en afvoeren lava/rubber	€	p/m2	7597 m2	€
Verwijderen deel (ca. 10 cm) zand	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen ca. 18 cm top laag	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen DESSO Grassmaster vezels	€	p/m2	7597 m2	€
Aanbrengen bemesting	€	p/m2	7597 m2	€
Inzaaien veld	€	p/m2	7597 m2	€
Onderhoud tot ingebruikname	€	p/m2	7597 m2	€
Geschatte speeluren per jaar 800 - 1000	€			€ totaal

Investering van € 20.500,- p/jr

Verwacht wordt dat 90% van het TPE kan worden hergebruikt en de E-layer zonder problemen en 2e of zelfs een 3e generatie.

Als we ervan uitgaan dat het veld 12 jaar mee gaat komen we op een totaal van:
 € **b** + € **b** (geen E-layer, geen egalisatie sporttech laag, € **b** minder TPE) / 24 jr

Investering van € **b** p/jr

Een grasveld kan met het juiste onderhoud gemakkelijk 20 - 25 jaar mee (er gaan zelfs stemmen op dat met echt specifiek het juiste onderhoud, grasvelden helemaal niet meer gerenoveerd zouden hoeven worden).

Wel is het zo dat het onderhoud van een grasveld duurder is dan het onderhoud van een kunstgrasveld. Deze meerkosten zijn meegenomen om een eerlijk vergelijk te hebben.
 De meerkosten zijn ca. € **b**,- per jaar
 € **b** / 24 = € **b**,- p/jr + € **b**,- meerkosten onderhoud = investering van € **b**,- p/jr

Een Grassmaster veld gaat gemiddeld 18 jaar mee, dat houdt in dat we in deze berekening rekening houden met 1,5 maal de investering. Tevens is het zo dat grassmaster velden ook meer onderhoud vergen dan kunstgrasvelden. Het betreft ca. € **b** meer per jaar.
 Bij een vervanging kan de top laag waarschijnlijk hergebruikt worden, wel moeten de oude vezels er uitgehaald worden en nieuwe vezels aangebracht. Verder zullen er op dat moment ook cultuurtechnische werkzaamheden plaats moeten vinden.
 Geschat wordt dat dit totaal ca. € **b**,- kost
 Dat maakt totaal € **b**,- + € **b**,- / 24 jr = € **b** p/jr
 Daarbij het extra onderhoud maakt € **b** p/jr

Voordelen

Samenstelling bekend, waarschijnlijk door vormgeving product langdurig goede sporttechnische eigenschappen, geurloos, lage oppervlaktetemperatuur, grote kans dat TPE na keuring is her te gebruiken. E-layer goed her te gebruiken.

Nadelen

Hoge initiële investering

Voordelen

Echt gras, zeer veel ervaring mee
 Over het algemeen nog steeds het best gewaardeerd door spelers.

Nadelen

Hogere jaarlijkse onderhoudskosten dan kunstgras
 Niet altijd bespeelbaar

T16.13944

Geachte a

Op zaterdag 15 oktober stuurde ons de volgende technische vraag:

"Is er al uitgerekend wat het kost om de velden leeg te zuigen en er kurkkorrels in terug te brengen."

Op dit moment is de gemeente bezig met een volledige verkenning van alle scenario's met betrekking tot het rubbergranulaat op onze kunstgrasvelden. Dit voor het geval dat mocht blijken dat wij dit granulaat niet kunnen laten liggen. Eén van de opties die wordt verkend is het uitzuigen van het SBR rubbergranulaat uit de velden. Hierna kan dit granulaat onder andere worden vervangen door een kurkvariant.

Of dit technisch mogelijk is echter sterk afhankelijk van het de staat van het veld. Bij velden ouder dan vier jaar is deze techniek zeer waarschijnlijk niet meer toe te passen. Ook bij zeer intensief gebruikte velden jonger dan vier jaar bestaat de kans dat deze techniek niet langer kan worden toegepast. De geschatte kosten van deze ingreep zijn circa € b - per veld. Deze prijs is echter sterk afhankelijk van de staat van het desbetreffende veld. Daarnaast is de prijs onderhevig aan een aanbestedingstraject. De genoemde kosten geven dus alleen een indicatie van de hoogte.